

paylaşım

2019/01

Kartonsan Karton Sanayi ve Ticaret A.Ş.

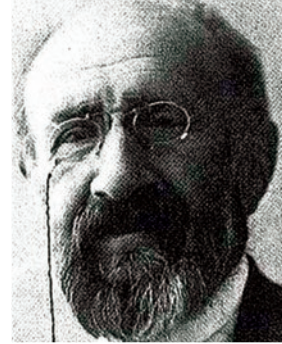

KEDİ
EDEBİYATI

ASIRLIK
AĞAÇLAR

OSMAN
HAMDİ BEY

SAAT
KULELERİ

**Paylaşım
Yaşam Kültürü Dergisi**

Kartonsan Karton Sanayi A.Ş. tarafından T.C. yasalarına uygun olarak yayınlanır ve ücretsizdir. Dergide yayımlanan yazı ve görseller izinsiz kullanılamaz.

Yayın Türü
Yaygın Süreli Yayın

İmtiyaz Sahibi
Kartonsan A.Ş. adına Haluk İlber

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Atiye Tuğtekin

Yönetim Yeri
KARTONSAN Karton Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Prof. Bülent Tarcan Caddesi Pak İş Merkezi No:5 Kat:3
Gayrettepe . İSTANBUL
Tel: +90 (212) 273 20 00 - Faks: +90 (212) 273 21 70
www.kartonsan.com.tr

Baskı & Cilt

ANKA Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Fevzi Çakmak Mahallesi, 2. Cd. 1119. Sk. No:3, 34220 Esenler . İstanbul
Tel: +90 (0212) 565 9033 - Faks: +90 (0212) 565 9034
www.ankamatbaa.com.tr

Yayıncı

SYNERGY Bilişim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
Mall of İstanbul Office No:136 Başakşehir İSTANBUL
Tel: +90 (212) 347 40 00 - Faks: +90 (212) 347 40 04
www.kurumsalyayin.com

Paylaşım Yaşam Kültürü Dergisi, %100 geri dönüşümlü kağıt kullanılarak hazırlanmıştır.
Kapakta Kartonsan ürünlerinden Lutriplex 350 gr. kağıt kullanılmıştır.

Paylasim Life Style Magazine is printed on 100% recycled paper.
Cover pages printed on Lutriplex 350 gr. paper produced by Kartonsan.

 Kartonsan

pak
topluluğu

Merhaba

Yepyeni bir sayıyla daha karşınızdayız.

Yeni sayımızın **Doğa** sayfalarını, sayıları giderek azalsa da, hala sokaklarımızı süsleyen, çoğunun ömrü bir asrı geçen ve anıt olarak korumaya alınan ağaçlara ayırdık.

Şehrin kadim tanıkları

Asırlık Ağaçlar

2

Sanat sayfalarımızda bu ay Türk sanat tarihinin en önemli figürlerinden Osman Hamdi Bey var. Ünlü ressamın müzecilik kariyerinin ve arkeoloji tarihimizdeki yerinin, en az tabloları kadar ilginizi çekeceğini düşünüyoruz.

Otuz yılı aşkın zamandır kağıtla çalışan, sade ve zarif tasarımlarını öğrencileriyle de paylaşan Jeff Nishinaka bu sayımızdaki **Kağıt ve Sanat** sayfalarımıza konuk oldu.

Hayvanlara yönelik eziyet karşısında toplumsal duyarlılığın ivme kazandığı ve hayvan hakları için çalışan aktivistlerin çıkması için büyük çaba harcadıkları yasanın gündemde önemli yer tuttuğu şu günlerde, geçmişe bir göz atalım istedik. İstanbul'da sokak köpeklerinin tarih boyunca sürdürdükleri hayatı **Tarih** sayfalarımızda ele aldık.

Anadolu'dan sayfalarımızda ise bu ay, hemen her Anadolu kentinde yer alan saat kuleleri var.

Türk kültürünün ayrılmaz bir parçası olan halı dokuma sanatının seçme örneklerini bünyesinde barındıran Azerbaycan Halı Müzesi ile ilgili detayları ise, **Dünyadan** sayfalarımızda bulabilirsiniz.

Kasım 2018'de hayatını kaybeden Stan Lee, çizgi roman sayfalarından ve beyaz perdeden tanıdığımız pek çok kahramanın da yaratıcısıydı. **Sinema** sayfalarımızda Stan Lee ve kahramanlarını ilgiyle okuyacağınızı tahmin ediyoruz.

Hakkında en çok kitap yazılan canlılardan biri olan kediler bu kez de **Edebiyat** sayfalarımıza konuk oldular. Kedilere dair kitapları ve ünlü yazarların kedilerle olan özel ilişkilerini sayfalarımızda bulabilirsiniz.

Keyifli okumalar dileriz.

Türk resim sanatının özgün rengi

Osman Hamdi Bey

10

İstanbul'un gündüz uyur, gece gezer sakinleri

Sokak Köpekleri

20

Anıtsal semboller

Saat Kuleleri

24

36

Süper kahramanların babası

Stan Lee

42

Kedi Edebiyatı

Azerbaycan'ın dünya kültürüne armağanı

Halı Müzesi

30

Fistik Çamı
208
Vaniköy Caddesi
Sakıp Sabancı Eğitim Ve Kültür Merkezi

Tarihimizin kadim tanıkları

ANIT AĞAÇLAR

Yaşları ve fiziksel özellikleri itibariyle kendi türünden beklenen özellikleri aşmış, bulunduğu yörenin folklorunda, kültür ve tarihinde özel yeri bulunan, doğal ömrü itibariyle geçmiş, günümüz ve gelecek arasında köprü kurabilecek nitelikteki ağaçlar, anıt ağaçlar olarak tanımlanıyor. Fiziksel boyutları, yani gövde çapı ve boyu en etkin belirleyici olsa da, kuşaklar arasında bağ sağlayabilecek kadar uzun ömürlü olmayan kavak, söğüt, kızılğaç gibi türler, ne kadar görkemli olsalar da anıt ağaç olarak değerlendirilmiyor. Öte yandan birkaç yüzyılı aşan ömürleri ile Çınar, Akdeniz Servisi, Fıstık Çamı, Londra Çınarı, Sakız Ağacı gibi İstanbul'un sembolü haline gelmiş çok sayıda ağaçtan birçoğuna göz atalım istedik.

Ortalama bir insan ömrünün 15-20 katı yaşam süresine sahip olan anıt ağaçlar, hem yüzlerce yıllık hayatları boyunca tanık oldukları tarihsel olaylardan, hem de zamanın kendilerine kazandırdığı görkemli görünüşlerinden ötürü, insanda merak, hayranlık ve saygı duygusu uyandırır. Anıt ağaçlardan sedir, ardıç, karaçam ve kayınlar daha çok orman alanlarında tek başına ya da küçük gruplar halinde görülürken, çınar, servi ve meşelerin yerleşim alanları içinde, kutsal ve mistik mekânlarda tek ağaçlar halinde bulunduğu görülür.

Boyutları ve yaşlarından başka, kimi genetik bozukluklar; kök, gövde ve dallarında böcek, mantar, hayvan veya insan zararları ile oluşan patolojik farklılıklar nedeniyle anıt ağaç olarak kabul edilen ağaçlar da vardır. Göze hitap eden bu ağaçlar, sergiledikleri farklı dallanma biçimleri, iki ve daha fazla gövdeden oluşan kütlelerindeki sıra dışı kaynaşma şekilleri, devasa kök ve gövdelerinde zaman içinde ortaya çıkan ilginç oluşumlarla kendilerini izleyenlerin belleğinde farklı çağrışımlar uyandıran ve bir başka örneği bulunmayan ağaçlardır.

Hayat Ağacı

Anıtsal niteliğe sahip ağaçların insan belleğinde mistik figürler olarak yer edinmesinin temelleri, binlerce yıl önce yaşayan ilkel klanların ağaç kültürüne kadar inmektedir. İslamiyet öncesi Türk inanışında, hava, su ve toprak kadar önemli olan ağaç, sadece yağmur yağdırma, sürüleri çoğaltma, çocuk sahibi olamayanlara doğurganlık sağlama gücüne sahip varlıklar olarak algılanmakla kalmamış, insanoğlunun Tanrı ile bağlantı kurmasına yardımcı bir vasıta olarak da kabul edilmişti.

Türk mitolojisinde Ulu Kayın ile özdeşleşen "Hayat Ağacı" yeraltı, yeryüzü ve gökyüzünden oluşan üç âlemin merkezinde yer alır. Tepesinde Tanrı Ülgen'in oturduğu dalları gökyüzünü ayakta tutarken, köklerinin yerin yedi kat dibine kadar iner. Tanrı ile iletişim kurmadaki öneminden ötürü, her evin doğuya bakan kapısının önüne mutlaka bir ağaç dikilmiştir. Çınar başta olmak üzere servi ve meşe türü anıt ağaçların yerleşim alanları içi ve civarındaki kutsal ve mistik mekânlarda tek ağaçlar halinde bulunduğu görülür.

Cami, mescit, medrese, saray, kervansaray ve imarethanelerin çevrelerindeki ağaçlara bakıldığında, çınar ve servinin Osmanlı için özel bir anlam taşıdığını görüyoruz. Şehirlerin çınar ve serviler ile süslendiğini, bu iki türün devlet gücü ve sonsuzluğu simgesi olarak kabul gördüğünü anlıyoruz. Devlet erkânına ait türbe ve hazirelerde, ünlü cami avlularında ana öge de çınar ve servidir.

Londra Çınarı
382
Eyüp Camii

Büyükdere Çınarı

20. yüzyıl başına kadar Avrupalı seyyahlar, tarihçi, edebiyatçı ve ressamlar arasında adeta İstanbul'un simgesi sayılan Tarihi Büyükdere Çınarı, İstanbul Boğaziçi'nde bugün Çayırbaşı olarak anılan eski Büyükdere Mesiresi'nde yer alıyordu. De Condole'ye göre 2000 yıl ömür süren bu devasa ağaç, aynı kökten çıkmış yedi gövdesi dolayısıyla halk arasında "Yedi Kardeşler" adı ile anılıyordu.

Birinci Haçlı Orduları Komutanı Kont Godfrey of Bouillon'un 1096 yılında altında karargâh kurduğu söylenen ağaç, batılı pek çok kaynakta onun ismiyle anılır. Bir çok gravüre konu olan bu ünlü çınar, William H. Ablett tarafından 1880 yılında yayınlanan bir eserde şöyle anlatılmaktadır:

"... Hususile Büyükdere Çayırı'nda bir danesi seyyahlar tarafından 7-8 ağaç görünüşünde bir gövdeye malik olmakla tavsif olunur. Toprak sathında kaidesi muhiti 41 ayak (13,53 metre), dallarının muhiti 130 ayak (42,90 metre) idi. Eğer o bir tek ağaç farz edilmiş olsa ihtimal Asya ve Avrupa'nın en büyük çınarı olacaktı."

Kerim Yund'un 1940 yılında yayınlanan kitabında Cevat Rüştü'ye atfen verilen bilgilere göre Tarihi Büyükdere Çınarı 32 metre çevreye sahiptir. İç boşluğu uzun yıllar kır kahvesi olarak işletilen bu ağaç gurubu 1910-1920 yılları arasında yanmıştır.

Kimi tarihçiler, Osmanlı ile çınar arasındaki ilişkinin temelini imparatorluğun kurucusu Osman Bey'in gördüğü bir düşe bağlamaktadır. İmparatorluğun ilk günlerini anlatan Kuruluş Destanı'na göre, genç Osman Bey Şeyh Edebalı'nın evinde konuk olduğu bir gece rüyasında, şeyhin göğsünden doğarak yükselen bir ayın ışıklar saçarak kendi göğsüne girdiğini görür. Ardından göğsünde yeşeren bir çınar süratle büyür ve etrafına uzattığı dallar ile ulu bir ağaç olur. Dağlar, ovalar, dereler, akarsular bu ulu ağacın gölgesi altında kalır. Şeyh, bu mistik düşü, Osman Bey'e dünyaya hükmeden bir devlet kuracağını müjdesi olarak yorumlar. Orta Asya ve Altay Türk Boyları'nın şaman inanç sistemindeki yeraltı, yeryüzü ve gökyüzünü birleştiren kozmik hayat ağacının bir yansıması olarak değerlendirilebilecek bu rüyanın da etkisiyle olsa gerek, Osmanlı Hanedanı'na mensup tüm devlet adamları kurdukları imparatorluğun belirli dönüm noktalarını toplum belleğine kazımak için olayın geçtiği yerlere çınar ağaçları dikmişlerdir.

Eyüp Sultan Çınarı

Haklarında anlatılan öykülerden ötürü kimi mistik özellikler de taşıyan bu ağaçlardan biri, bugün Eyüp Sultan Camii'nin dış avlusunda bulunan; boyutlarıyla ve gövdesinde taşıdığı görkemli kitlelerle, kendisini izleyenlere adeta genç bir fidanken tanık olduğu tarihsel olayların gururunu yaşatan çınardır.

İstanbul kuşatmasının uzadığı, zaferin bir türlü gelmediği sıkıntılı günlerde, yeniçerinin moralini yükseltmek ve kuşatmanın uzatılmasından hoşnut olmayan serasker ile vezirlerin huzursuzluğunu gidermek isteyen padişahın aklına Eyüp el Ensâri gelir. İstanbul'un Araplar tarafından kuşatılması sırasında şehit düşen İslam âleminin bu değerli komutanının yattığı yer o ana kadar bilinmemektedir. Kabrin bulunmasının asker üzerinde iyi bir etki bırakacağını uman Sultan, hocası Akşemsettin'den kab-

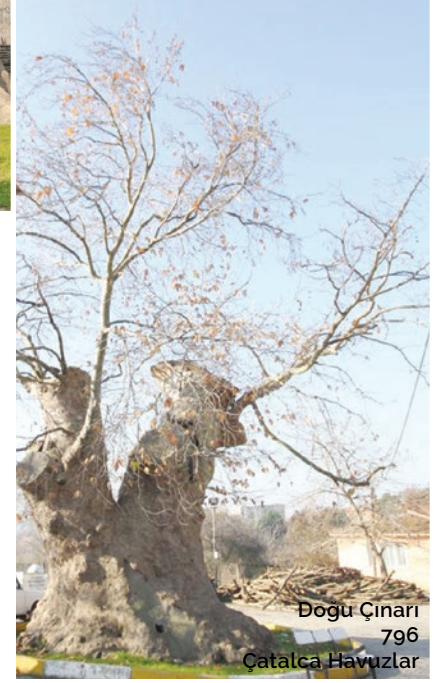

rin yerini belirlemesini ister. Akşemsettin kabir yerini mistik belirtileri kullanarak saptar ve bulunduğu yere bir çınar fidanı dikerek padişaha haber verir. Hocasının sezgilerinden emin olmak isteyen Sultan, silâharağayı yanına çağırarak dikilen fidanın yerini değiştirmesini ve sökülen yere kendi yüzüğünün bırakılmasını emreder. Emir harfiyen uygulanır. Ertesi gün, bir bölüm devlet erkânı ile olay yerine gelen padişah, Akşemsettin'den kabir yerini kendisine göstermesini ister. Akşemsettin hiç tereddüt etmeden önceden bulunduğu yere gider ve çınar fidanının taşındığı yere bakmaksızın "Kabrin yeri burasıdır" der. İncancını pekiştirmek isteyen Padişah'ın "Emin misin hocam?" diye üstelemesi üzerine Sultan'ın kuşkusunu hisseden Akşemsettin "Elbette eminim, işte burada, toprak içinde bir yüzük görüyorum, iki kulaç derinde de mezar taşı görüyorum" der, olay karşısında tüm şüphesi yok olan genç sultan, fidanı gerçek yerine taşımak istediğinde ise Akşemsettin "Bırakın çınar yerinde kalsın. Orası da kutsal bir mahaldir. Eyüp el Ensâri orada gasledilmiştir" der.

Kırımlı Çınarları

Kimi toplumsal coşkuları veya toplum belleğinde iz bırakan bireysel olayların anısını da yaşatan anıt ağaçlar, tarihimizin birer kilometre taşıdır adeta. Bugün hala ayakta olan anıt ağaçların pek çoğu, günümüze kadar gelebilme şansını bizzat içinde yer aldıkları ya da yakından tanık oldukları tarihi olaylara borçludur. Yaşadıkları yüzlerce yıl içinde tanık oldukları onlarca toplumsal olayın anısını bugüne taşıyan bu ağaçlar koruma altına alınmakta ve çeşitli önlemlerle ile ömürleri olabildiğince uzatılmaya çalışılmaktadır.

Örneğin Çatalca'da anıt ağaç kategorisine alınan ve en genci 259 yaşında olan yedi adet Doğu Çınarı bulunuyor. Bunlardan Subaşı Köyü Havuzlu Sokak'ta bulunan iki çınar ise, Kırımlı Çınarları olarak biliniyor. 1771 yılında Rusların Kırım'ı istilasının ardından Balkanlar ve Anadolu'ya göçen Kırım Türklerinin bir bölümü buraya yerleşmiş. Göçmenlerden çok önce de var olmalarına rağmen Kırımlı Çınarları olarak anılan ağaçlardan daha yaşlı olanı, 796 yıllık geçmiş ile şehrin yakasının en yaşlı üçüncü ağacı unvanını elinde bulunduruyor. 594 yıllık "daha genç" olan çınar ise şehrimizdeki en yaşlı sekizinci ağaç. Her iki ağaç da devrilme riskine karşı kısaltıldıkları için yükseklikleri 14 metre civarında ama 16 metreyi aşan gövde çevreleri ile bir zamanlar ne kadar azametli bir yapıları olduğunu gösteriyorlar.

Yeniçeri Çınarı

Bugün artık anlatılarda yaşayan bu ulu ağaç, devasa kütlesinin yanı sıra, yol açtığı ve tanıklık ettiği tarihi olaylarla da özel bir yere sahipti. Anlatıya göre Fatih Sultan Mehmet, yaptıracığı yeni saray (Topkapı Sarayı) için yer ararken görkemli bir çınar ağacı görür, yeni sarayının bu görkemli ağacı saray bahçesinde bırakacak biçimde planlanmasını emreder.

Saray tamamlanıp içinde yaşanmaya başlandığında, haremdeki cariyelerden biri, belki merak edip yakından görmek istediği için, belki de kaçmaya çalışırken ağacın kovuğuna saklanır, ama yakalanır. Cariyeyi yakalayan kişi, hizmetinin karşılığı olarak ağacın yanında bir ocak kurulmasını, ocağa bir hizmetli atanmasını ve kendisine tahsis edilmesini diler. Padişahın "Kız Bekçileri" adını vererek kurduğu bu ocak, bir süre sonra saray karakolu olarak hizmet vermeye başlar.

Ortaçağ'ın başlarında dikildiği tahmin edilen ağaç, sultanların has bahçe gezintilerinde kahve molası verdiği, yeniçerilerin bu sayede padişah ile konuşabilme olanağı bulabildikleri bir mekana dönüşür ve "Yeniçeri Çınarı" olarak anılmaya başlanır. Yabancı elçiler ve sarayı ziyarete gelen Avrupalı seyyahların seyahatnamelerinde yer verdikleri, içine 15 kişi alabilecek kovuğuyla, gövdesinin kalınlığı 20 metreyi geçen ulu çınar, 1928 yılında kuruyarak öldüğünde bin yaşında olduğu tahmin edilmiştir.

ŞEHRİN EN YAŞLILARI

İstanbul'da, 400 yaşının üzerinde 32, 300 yaşının üzerinde ise 184 anıt ağaç bulunuyor. Bunlardan 86 tanesi ise çınar ağacı.

Sarıyer'de İstanbul Üniversitesi Araştırma Ormanı içinde bulunan Doğu Çınarı, 21 metrelik boyu ve 11 metreye yaklaşan çevresi ile İstanbul'un en yaşlı ağacı. 823 yaşındaki ağaç henüz genç bir fidanken, 33 yaşındaki Cengiz Han Moğol İmparatoru olmak üzereydi. Osmanlı Devleti kurulduğunda 104 yaşında ulu bir çınar olan ağaç, İstanbul fethedildiğinde ise anıt ağaç olarak kabul edilebileceği 258 yaşına gelmişti. Güçlü yeşil gövdesinin üzerinde bir elin parmakları gibi yükselen sekiz kalın dalıyla bu kadim ağaç, daha uzun yıllar varlığını sürdürebilecek durumda.

Aynı ormanda yer alan 816 yaşındaki Londra Çınarı ise, 11 metrelik çevresi ve 23 metrelik yüksekliği ile şehirdeki en yaşlı ikinci ağaç. Köklerine

yakın yerden iki ana dal şeklinde yükselen bu ağaç da, ormanda bulunan ve İstanbul'un tarihine Bizans'tan bugüne tanıklık eden ağaçlardan.

Liste, en uzun ömürlü ağaçlardan olan çınarlarla devam ediyor. Çatalca'da yer alan 796 yaşındaki Kırmızı Çınarı ile Topkapı Sarayı bahçesinde yer alan 783 yıllık Doğu Çınarı'nı, Eyüp'teki 758 yıllık Doğu Çınarı takip ediyor.

Beykoz Ormanları'nda yer alan 674 yıllık Doğu Kayını, kentte anıt ağaç kategorisine alınan türünün tek örneği. Sadece haşmetli yapısıyla değil, köklerinin ilginç yapısıyla da dikkat çeken anıt ağaçlardan.

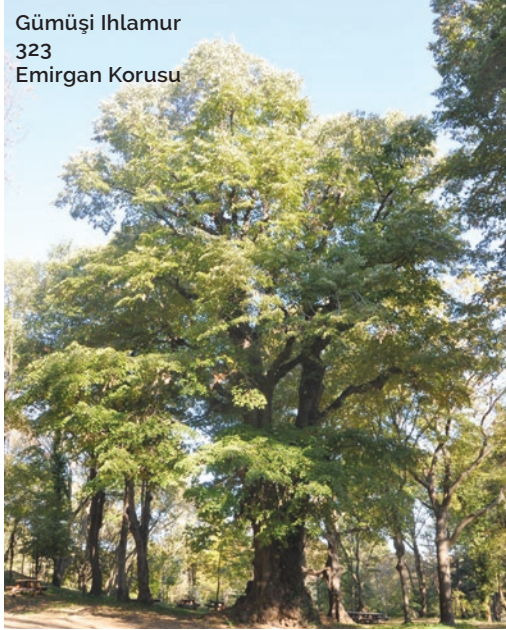
Emirgan'daki 587 yıllık Toros Sediri ve 443 yıllık Sahil Sekoyası, Florya Atatürk Ormanı'ndaki 563 yıllık Ehlami Servi ve 383 yıllık Sakız Ağacı, Beykoz Akbaba'daki 506 yıllık Gümüş İhlamur, Bahçeköy Orman İşletme Müdürlüğü bahçesindeki 422 yıllık Mamut Ağacı, Küçükçamlıca Korusu'ndaki 397 yıllık Fıstık Çamı, Hıdiv Korusu'ndaki 395 yıllık Saplı Meşe ve Karacaahmet Mezarlığı'nda yaşları 300'ün üzerindeki onlarca Akdeniz Servisi, türlerinin en yaşlı bireyleri...

Doğu Kayını
674
Belgrad Ormanı

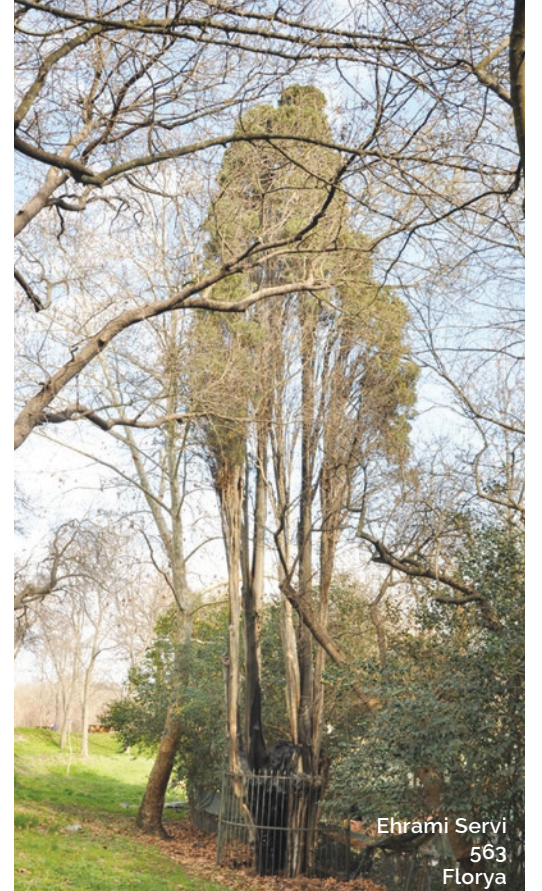
Toros Sediri
578
Emirgan

Gümüş İhlamur
323
Emirgan Korusu

Mamut Ağacı
422
Sarıyer

Ehlami Servi
563
Florya

ŞEHRİN EN BOYLULARI

İstanbul'daki tarihi ağaçların en uzun boyluları genellikle Londra Çınarı türünde. En yüksek boylarına genellikle 150-250 yaş arasında ulaşan ağaçlar, ilerleyen yıllarda gövdede oluşan kovukların, ulu gövdenin ağırlığını taşıyamayarak yıkılması riskini azaltmak için tepeden budanıyor ve kısalıyorlar. Bu nedenle kentin en yüksek ağaçları listesinde, anıt ağaçlardan çok, korunmaya değer ağaç kategorisinde değerlendirilen ve göreceli olarak daha genç olan ağaçlar yer alıyor.

Sarıyer'de Çırcırderesi Sokak kenarında bulunan ve yaşları 109 ila 298 yıl arasında değişen Londra Çınarları'nın en uzununu, 152 yaşında ve 44 metrelik boyuyla İstanbul'un en uzun ağacı unvanını elinde bulunduruyor. Çırcırderesi, ağaçlar için ideal bir yetiştirme alanı sağlıyor olsa gerek çünkü 38 metrelik boyuyla kentin en uzun Saplı Meşe'si 240 yıldır, 34 metrelik boyuyla en uzun Anadolu Kestanesi

de 271 yıldır varlığını koruyabilmiş. Aynı yol üzerindeki 256 yıllık Londra Çınarı, halen kentin en uzun anıt ağacı durumunda, çünkü Beşiktaş Çırağan Caddesi'nde bulunan 258 yaşındaki 36 metrelik anıt Londra Çınarı bu yıl budanarak kısaltıldı.

Beykoz Kasrı bahçesinde yer alan 442 yıllık Doğu Çınarı ise, türü için çok sıra dışı bir örnek oluşturuyor. Yekpare kalabilmiş kovuksuz gövdesi sayesinde kısaltılmasına gerek kalmayan çınar, 37 metre yüksekliğinde. Kasımpaşa'da Cezayirli Gazi Hasan Paşa İlkokulu bahçesinde yer alan 35 metrelik Doğu Çınarı ise, sürekli çocuk civıltıları içinde gençliğini korumuş olacak ki, 267 yıllık geçmişine rağmen kısaltılması gerekmemiş.

Çiçeklenmesiyle baharın müjdecisi kabul edilen Gümüş İhlamur, İstanbul'un en güzel ağaçlarından biri. Pek çok semt ve sokağa adını veren bu ulu ağaçların en uzunları Beşiktaş'taki Yıldız Korusu'nda ve Beykoz Kasrı korusunda yer alıyor. Yaşları 140 ila 170 arasında değişen ihlamurların boyları 28 ila 32 metre arasında değişiyor.

Çitlenbik
143
Beylerbeyi Sarayı

Sahil Sekoyası
443
Sarıyer

Anadolu Kestanesi
271
Sarıyer

Saplı Meşe
395
Hidiv

Dişbudak Meşe
211
Küçüksu

EN ÖZEL TÜRLER

Erguvan

Boğaziçi'nin sembolü erguvanlar, kışın döktükleri yaprakları henüz çıkmadan, Nisan-Mayıs aylarında pembe çiçekleriyle baharı müjdeliler. Genelde 7-8 metre boylarında olan erguvanların; İstanbul'da bulunan yaşları 80 ile 160 arasında, boyları ise 8-15 metre arasında değişen 10 tanesi, anıt ağaç kategorisinde koruma altına alınmış durumda.

Kuzguncuk İlkokulu'nun bahçesindeki erguvan, 160 yıllık ömrü ile türünün kentteki en eski bireyi. Kadıköy'deki Muhsin Adil Binal Ticaret Meslek Lisesi bahçesindeki erguvanın yaşı 102 olarak tahmin ediliyor. Millet Caddesi'ndeki Selçuk Kız Lisesi bahçesinde 95, Boğaziçi Üniversitesi bahçesinde ise 125 yaşında birer erguvan yer alıyor.

Gladiçya

Kuzey Amerika'ya özgü bir tür olan gladiçyaya, nadir de olsa Avrupa'da da rastlanıyor. Ülkemizde şehir peyzaj unsuru olarak sıklıkla kullanılan, akasyanınkilere benzer çift tüysü yaprakları, yazın ilerleyen dönemlerinde, dallarından sarkan kahverengi, kuru ve sert kabuklu fasulye benzeri meyveleri ve uzun sert dikenleriyle tanınan gladiçyaların en yaşlısı, Üsküdar Selimiye, Tıbbiye Mahallesi'nde yer alan 14 metrelik 126 yaşındaki ağaç.

Japon Soforası

Çin'in doğu kesimleriyle Japonya'ya özgü bir tür olan Japon Soforası, çiçekleri Çin tıbbında kullanılan 50 temel içerikten biri olan ve damar hastalıkları tedavisine yönelik geleneksel tıp reçetelerinin kaynağı olan özel bir ağaç. 25 metre boya, 2 metre gövde çapına ulaşabilen Japon Soforası, ortalama 650 yıl ömre sahip. İstanbul'da anıt ağaç kategorisine alınan 10 Japon Soforası'ndan en yaşlı olanları ise, Bebek Parkı'ndaki 227 yaşındaki ağaçla Üsküdar GATA Haydarpaşa Eğitim Hastanesi bahçesindeki 202 yıllık ağaç.

Büyük Çiçekli Manolya

Kalın ve parlak yapraklarını yıl boyunca koruyan, yaz ayları boyunca büyük, beyaz, hoş kokulu çiçekler açan Büyük Çiçekli Manolya, İstanbul şehir dokusunun vazgeçilmez elemanlarından biri. Saraylar, kasırlar, köşkler ve yalılar gibi sembolik binaların tümünün bahçesini süsleyen bu gösterişli ağacın 35 bireyi, anıt ve korunmaya değer ağaç kategorisinde değerlendirilmiş.

Dolmabahçe Sarayı bahçesindeki manolya tam 320 yaşında. Beylerbeyi Sarayı bahçesindeki 15 metrelik manolyanın yaşı ise 220 olarak tahmin ediliyor.

Büyük Çiçekli Manolya
229
Beylerbeyi Sarayı

Japon Soforası
227
Bebek Parkı

Çitlenbik

Fatih ve Üsküdar'da, genellikle cami ve türbe avlularında sıkça rastlanan Çitlenbik ağaçlarının en yaşlı bireyi ise, Gülhane Parkı'nda yer alan ve 1759 yılına tarihlenen, 23 metre boyunda, 1,45 metre gövde çapına ve 4,11 metre gövde çevresine sahip ağaç. Ortalama yaşları 300 yıl olan Çitlenbik'lerin meyveleri şehrin kuşları için önemli bir besin kaynağı.

Sakız Ağacı

Anavatani Sakız Adası ve İzmir'in Çeşme ilçesi olan ve Akdeniz kuşağı kıyı ülkelerinde de yetişen Sakız Ağacı, İstanbul'da yaygın olarak sahil kesimlerinde; Beşiktaş, Bakırköy, Kadıköy, Tuzla ve Üsküdar ilçelerinde görülüyor. Bakırköy'de adını bu ağaçtan alan bir mahalle bile var.

Fethipaşa Korusu'ndaki 27 metrelik Sakız Ağacı, 1803 yılına tarihleniyor. Bin yıla ulaşan ömürleriyle en kadim ağaçlardan biri olan Sakız Ağacı'nın yaprakları bileşik yaprak şeklinde 7-9 yaprakçıktan oluşur. Erkek ve dişi çiçekleri farklı ağaçlardadır. Salkım şeklinde, etli ve yağlı meyveleri, olgunlaştığında pembeden maviye doğru renk değiştirir. Dal ve gövdesinin yaralı yerlerinden akan reçinenin pıhtılaşmasıyla "Mastik" adı verilen sakız elde edilir. Bu sakız, diş etlerini kuvvetlendirmek ve ağız kokusunu gidermek için kullanıldığı gibi, özellikle sütlü tatlılara rayiha vermekte de tercih edilir. Sanayide yapıştırıcı, cila ve aroma verici olarak da kullanım alanı bulur.

Sakız Ağacı
193
Yıldız Korusu

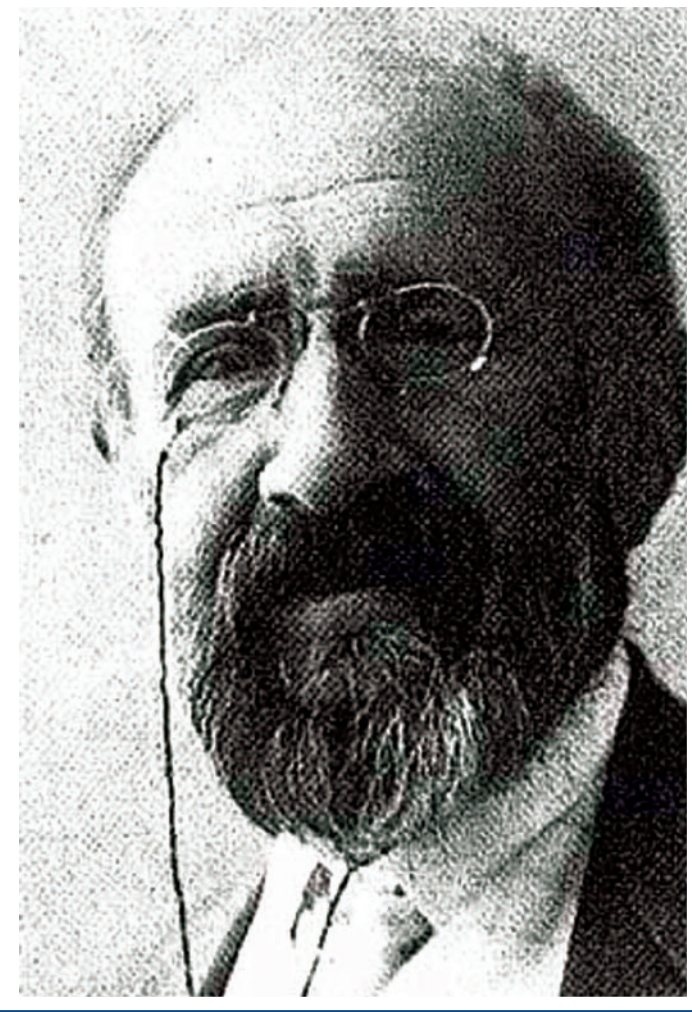

Gladiçya
126
Üsküdar Tıbbiye Caddesi

Türk resim sanatının özgün rengi

Osman Hamdi Bey

Osman Hamdi 1860 yılında Paris'e ayak bastığında sadece 18 yaşındaydı. Babası İbrahim Edhem Paşa tarafından hukuk okuması için yollanmıştı Fransa'nın başkentine. Yurt dışına öğrenci göndermek Osmanlı Devleti için yeni bir uygulamaydı. Hatta Osman Hamdi'nin babası Edhem Paşa da, imparatorluğun tahsil için Avrupa'ya yolladığı ilk dört öğrenciden biriydi. Osman Hamdi Paris'te kaldığı 9 yıl boyunca Edhem Paşa'nın istediği fakülteyi bir türlü bitiremedi. Çünkü onun aklında hukuk değil renklerin büyüdü dünyası vardı.

Osman Hamdi Bey Paris'in dünyaca meşhur güzel sanatlar akademisi Ecole des Beaux Arts'a kayıt yaptırmış, birbirinden şöhretli hocaların derslerine devam etmişti. Oryantalist resmin en önemli temsilcisi sayılan Jean Leon Gerome'un öğrencisi olmuş, onunla ömür boyu sürecek bir dostluk kurmuştu. Zaman içinde Osman Hamdi Bey Paris sergilerinin aranan ressamlarından biri olmaya başlamıştı ve Fransız gazeteleri ondan övgüyle söz etmekteydi. Ama tam da bu sırada babası Edhem Paşa onu İstanbul'a geri çağırıyor. Paşa, oğlunu Bağdat'a vali olan Mithat Paşa'nın yanında memur olarak görevlendirmek istemekteydi. Osman Hamdi Bey babasıyla konuşup Paris'e geri dönme fikriyle gelmişti İstanbul'a. Ama işler onun dilediği gibi gerçekleşmedi. Babasının otoritesine boyun eğmek zorunda kalıp 1869 yılında Bağdat'taki görevine başladı. Aklında batının ece kenti Paris'te yaşayıp meşhur bir ressam olma hayalleri varken birden bire kendini doğudaki yokluk çölünün tam ortasında bulmuş oldu.

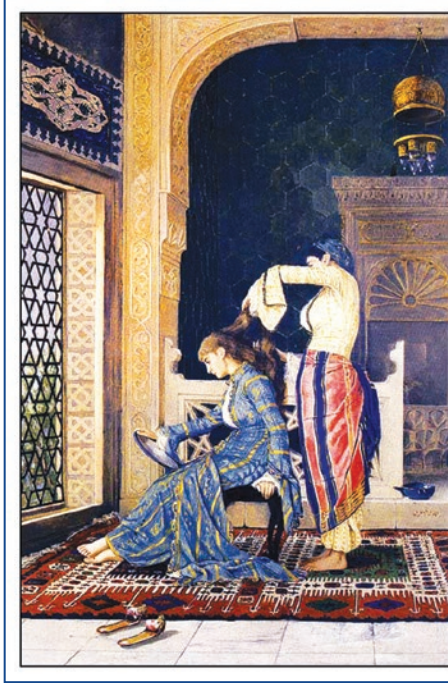
Bürokrasi yılları

Sonraki yıllar da umduğunu vermemişti Osman Hamdi Bey'e. İstanbul'da Hariciye Nazırlığı'nda çeşitli görevler yaptı. Kusursuz Fransızcası ve görmüş geçirmişliğiyle başarılı bir protokol adamı olmuştu. 1873 yılında Viyana'da düzenlenen Dünya Sergisi'nde Osmanlı pavyonunun sorumlusu olarak görev yaptı. Bu sırada Viyana'da tanıştığı ve ömür boyu beraber yaşayacağı Maria isimli bir Fransız kızla evlendi. Naile adını verdiği eşinden dört çocuk sahibi oldu. 93 harbi sırasında babası İbrahim Edhem Paşa sadrazamlık makamına oturmuşken kendisi de Beyoğlu ve Pera bölgelerini kapsayan 6. Daire'nin belediye reisi oldu. Osman Hamdi Bey için yıllar bürokratik görevlerle geçiyor, sanatçı kişiliğini tam olarak ortaya koyacak fırsatı bir türlü bulamıyordu. Babasının görevleri nedeniyle siyasetle her zaman içli dışlı olan Osman Hamdi Bey için en önemli politik figür Bağdat'ta yanında çalıştığı Mithat Paşa olmuştu. Mithat Paşa'nın ülkeye anayasal bir düzen getirme çabalarını her zaman destekledi. Ama Mithat Paşa'nın uzun yıllar süren hapis ve sürgün günleri ayrıca arkasından gelen feci ölümlü yüzünden üzülmek Osman Hamdi Bey'in uzayıp giden kaderi olmuştu. Belki de bu yüzden saltanatı 33 yıl süren II. Abdülhamit ile Osman Hamdi Bey'in yıldızı hiç barışmadı.

Rus ordularının Yeşilköy önlerine kadar ilerlemesiyle sonuçlanan 93 harbinin ardından Osman Hamdi Bey Beyoğlu Belediye Reisi'nden ayrılıp bir nevi erken emekliliğini ilan etti. Kendisini resme adayacağı o huzurlu günlere sonunda kavuştuğunu düşünüyordu. Ama tam o sırada reddedemeyeceği bir teklifle karşılaştı: Müze-i Hümayun Müdürlüğü.

Genç bir kıızı rahle üzerine oturttuğu Mihrap (1901) isimli tablosuyla muhafazakâr kesimlerin tepkisini çeken Osman Hamdi Bey, insan figürünü Türk resminde kullanan ilk ressamlardan biri olarak Osmanlı kadınının özgürlüğüne kavuşması gerektiğini düşünüyordu.

Batılı oryantalist ressamalar; doğuyu harem kadınları, hamamlar, sultanlar ve cariyelerin bulunduğu bir hayal diyarı olarak betimlemekten zevk almıştır. Bu tablolarda bir küçümseme de sezilir. Bu yüzden oryantalist resim, popüler olduğu 19. yüzyılda bir tüketim nesnesi haline dönüşmüştür. Osman Hamdi Bey oryantalist ustaların öğrencisi olmasına rağmen, onun resimlerinde daha gerçekçi temalar göze çarpar. Bu gerçekçilik kendi toplumunu bir batılıya nazaran daha iyi tanımasından ileri gelir.

Sanatla ikinci buluşma

Osman Hamdi Bey hayatını değiştirecek olan mevkiye 40 yaşına basmak üzereyken ulaşmıştı. Fakat iş başı yaptığı 1881 yılında ortada doğru düzgün bir müze binası bile yoktu. Çinili Köşk diye bilinen 400 yaşındaki yapıda çeşitli eserler birkaç yıldır sergilenmekteydi. Paris'te sık sık ziyaret ettiği Louvre Müzesi'ni düşündüğünde burası küçük bir depodan farksızdı. Üstelik yürürlükteki yasalar Osmanlı toprakları üzerinde kazı yapan yabancı arkeologlara buldukları tarihi eserleri ülkelerine götürme kolaylığı sağlamıştı. Osman Hamdi Bey'in müze müdürü olmasından sadece birkaç yıl önce Schliemann Truva hazinelerini, Humann ise Bergama Sunağı'nı Almanya'ya kaçırmayı başarmıştı. Yeni görevinin üzerinden bir yıl geçmeden, 1882 yılında Sanayi-i Nefise'nin sorumluluğu da Osman Hamdi Bey'e verildi. Güzel Sanatlar Akademisi'nde durum müzeden bile vahimdi. Ne eğitimin yapılacağı bir bina vardı ortada, ne öğretmenler mevcuttu ne de güzel sanatlara hevesli öğrenciler. Osman Hamdi Bey her şeye sıfırdan başladı. Mimar arkadaşı Alexandre Vallaury ile anlaşarak ilk önce Çinili Köşk'ün hemen yanına Güzel Sanatlar Akademisi için bir bina yaptırdı. Sonra çoğunluğu yabancılardan oluşan bir öğretim kadrosu oluşturdu. Ardından yetenek sınavları düzenleyip okulunun ilk öğrencilerini belirledi. Arkeoloji müzesi konusunda da kolları sıvayıp mimar Vallaury'ye muhteşem bir bina daha yaptırdı. İstanbul'un en önemli neoklasik yapısı olan Arkeoloji Müzesi binası 1891 yılında Akademi ve Çinili Köşkün tam karşısında hizmete girdi ve böylece Gülhane Parkı'nın hemen yanında bir kültür vahası yaratmış oldu.

Ab-ı Hayat Çeşmesi (1904) isimli çalışmasında kendini Çinili Köşk'ün içindeki bir çeşmenin önünde çizmişti. Elinde tuttuğu kitabı dikkatle okurken görüldüğü pozuyla ölümsüzlüğün sırrını arayan bir bilgeye benziyordu.

“Lahit ancak cesedimle beraber gider”

Müzenin içini doldurmak işi de Osman Hamdi Bey'e düşmüştü. Nemrut, Lagina, Sayda gibi antik dönem yerleşimlerine bizzat gidip kazılar yaptı. Özellikle Sayda'da bulup müzesine naklettiği İskender Lahdi arkeoloji dünyasında büyük bir heyecan yarattı. Aynı zamanda yeni bir tüzük hazırlayıp tarihi eserlerin yurt dışına çıkarılmasını yasakladı. Osman Hamdi Bey böylece Osmanlı'da koruma kültürü anlayışını başlatan kişi olarak tarihe geçti. Avrupalı meslektaşları bu işten pek memnun olmasalar da Osman Hamdi Bey'in kurallarına boyun eğmek zorunda kaldılar. Artık Osmanlı topraklarında bulunan tarihi eserler İstanbul'daki İmparatorluk Müzesi'ne getirilmekteydi. Abdülhamit'in İstanbul'u ziyarete gelen Prusya prensine müzeden bir lahit hediye edeceği söylentileri çıkınca müze müdürü, "O lahdin içine girer kendimi öldürürüm. Lahdi alan benim cesedimi de alır" diyerek padişaha karşı çıktı. Sonuçta lahit müzede kaldı.

Osman Hamdi Bey tüm bu işlerinin arasında bulduğu her boş vakitte resim yapmaya çalışıyordu. Özellikle 1900 yılından sonra yaptığı resimlerin hemen her biri bir klasiğe dönüştü. Müze müdürlüğünde çeyrek asrı devirdiği ve bu münasebetle birçok yabancı üniversiteden fahri doktorluk unvanı aldığı, ayrıca yabancı devletlerce verilen çeşitli nişanlarla ödüllendirildiği yıl tamamladığı Kaplumbağa Terbiyecisi (1906) isimli meşhur tablosu, bir Türk ressam tarafından yapılan en paha biçilmez eser olma unvanını koruyor.

Osman Hamdi Bey Kuruçeşme'deki baba yadigarı yalısında 1910 yılının 24 Şubat'ında 68 yaşındayken hayatını kaybetti. Kendi isteği üzerine yazlarını geçirdiği Eskihisar sahilindeki evinin yakınlarına gömüldü.

Doğulu bir oryantalist

Osman Hamdi Bey'in tablolarında görünen erkek figürü çoğu zaman kendisidir. Ressam doğuya özgü kıyafetler giyerek çektiği fotoğraflarına bakarak çizer resimlerini. Kendi toplumuna batılı gözüyle bakabilen bir doğuludur Osman Hamdi Bey. Uzun yıllar Paris'te yaşaması ve batının kültürel değerlerini özümsemesi kendi kişiliğinde de bir sentez yapmasına neden olmuştur. Osman Hamdi Bey, babası ve kızlarıyla her zaman Fransızca yazışmıştır. Evinde konuşulan dilin Fransızca olması da pek muhtemeldir. Taşdığı bu çifte kimlik ister istemez onun tablolarına da yansır. Özel hayatında redingot veya takım elbise gibi batılı kıyafetler giyen Osman Hamdi Bey tablolarında kendini hep doğu kostümleriyle çizer. Kuruçeşme'deki yalısının en iyi ışık alan üst kattaki odasına kurduğu atölyeyi ziyaret edenler içerisinin bir antika dükkânı gibi olduğunu söylemişlerdir. Ressamın atölyesinde; kilimler, kandiller, şamdanlar, buhurdanlar, testiler, sandıklar, rahleler, tespihler, sarıklar, tüfekler, kılıçlar, hat levhaları, utlar, neyler, tefler ve birbirinden ilginç kostümler göze çarpar. Resimlerinde küçük ayrıntılar olarak yer alan tüm bu eşyalar aslında kendi kültürünün otantik simgeleridir.

Ölümünden sadece iki yıl önce yaptığı Silah Taciri (1908) isimli çalışmasında kendi silah satan yaşlı bir tüccar rolündeyken, oğlu Edhem elinde tuttuğu kılıçla gençliğin simgesi gibiydi.

Kaplumbağa Terbiyecisi

Tablolarında erkek figürü olarak sıklıkla kendini resmeden ünlü ressamın 2,23 metre boyundaki Kaplumbağa Terbiyecisi adlı tablosunda görünen yaşlıca erkek figürü de Osman Hamdi Bey'in ta kendisidir. Eğitimi aldığı oryantalist resim akımında metaforlara pek yer verilmezken Osman Hamdi Bey tablolarında sık sık simgesel anlatımlara başvurur.

Ressam kendisini Bursa Yeşil Camii'nin içinde, kırmızı elbise giymiş bir derviş kılığında biraz kambur, biraz düşünceli durup, yerdeki kaplumbağalara bakarken resmederek ne anlatmak istemişti? Belki de hiçbir zaman cevabını tam olarak veremeyeceğimiz bir sorudur bu. Elindeki neyden, sırtında asılı duran nakkareden ve boynundaki mızraptan çıkacak melodileri duyup ne yapacaktır kaplumbağalar? O ağırkanlı hayvanların öğrenmeye pek de niyetli olmadığı apaçık ortadadır. Yaşlı dervişin yüzündeki düşünceli ifade onun pes etmek üzere olduğunu mu anlatıyordu yoksa dişini sıkıp sabır gereken işine devam edeceğini mi?

Osman Hamdi Bey hayatı boyunca işleyle kuyu kazmayı seçmiştir. Ömrünü doğulu bir topluma modern kurumlar kazandırmaya çalışarak geçirmiştir. Arkeoloji müzesi ve güzel sanatlar akademisi kurmuş, buraların gözde mekânlar haline gelmesi için uğraşmış ve bunları yaparken de kimseden destek bulamamış biridir o. Belki de Kaplumbağa Terbiyecisi tablosunda yaptığı alegoriyle, zorlu yaşamının kısa bir özeti sunmak istemiştir bize. Tablonun yapıldığı 1906 yılının ressamın bin bir zorlukla geçen müze müdürlüğünde 25. yılını doldurduğu tarihe denk gelmesinin tesadüften öte bir anlam taşıdığı düşünülebilir. Bu yüzden Kaplumbağa Terbiyecisi Osman Hamdi Bey'in otoportresi olduğu kadar aynı zamanda da otobiyografisidir.

Diğer Kaplumbağa Terbiyecisi

Tabloların bir eşini yapmak oryantalist ressamların sık sık başvurduğu bir yoldur. Kaplumbağa Terbiyecisi tablosu tamamlanır tamamlanmaz Paris, Berlin gibi Avrupa başkentlerinde görücüye çıkmak üzere özenle paketlenip, Karaköy Limanı'nda bekleyen bir geminin kargo bölümüne emanet edilmişti. Meşhur tablo Avrupa'daki yolculuğunu sürdürürken Osman Hamdi Bey ilkinden daha küçük boyutlarda bir Kaplumbağa Terbiyecisi daha çizmiştir. Bu versiyonda kaplumbağaların yerleri değişmiş, hemen yanlarına bir testi gelmiş ve dervişin önünde duran mihrapta küçük değişiklikler olmuştur. Ayrıca bu resmin Ahmet Muhtar Paşa'ya ithaf edilmesi, tablonun sipariş üzerine yapıldığını akla getirmektedir.

Esin kaynağı

Birçok ressam gibi Osman Hamdi Bey de tablolarına isim vermezdi. Eserleri çeşitli sergilere katıldıkça, kataloglarda yer aldıkça ve basında haberleri yayımlandıkça bir isim ön plana çıkar ve o tablo öyle anılmaya başlanırdı. Kaplumbağa Terbiyecisi için de durum böyledir. Resim yapıldığı yıl Paris'te sergilendiğinde Kaplumbağalı Adam olarak isimlendirilmiştir. Bilinen adınaysa daha sonraki yıllar içerisinde kavuşmuştur. Bu tablonun esin kaynağı olabilecek bir gravürün Fransız seyahat dergisi Le Tour du Monde'un 1869 yılında yayınlanan sayısında yer aldığını, tarihçi Edhem Eldem kanıtlamıştır. Osman Hamdi Bey ise aynı yıl babası Edhem Paşa'ya Bağdat'tan yazdığı bir mektubunda Le Tour de Monde dergisinden bahsetmektedir. Osman Hamdi Bey'in dergide yayınlanan gravürü 37 yıl bilinçaltında saklayıp, 1906 yılında kendi kaplumbağa terbiyecisini çizerken hatırladığı düşünülebilir. Ama bu iki resim arasındaki farkı da gözden kaçırmamak gerekir. Osman Hamdi Bey'in tablosundaki düşünsel derinliğin izi bile yoktur Le Tour de Monde'da yayınlanan çizimde. Bu yüzden "Kaplumbağa Terbiyecisi'nin sırrı çözüldü" gibi iddialı bir yorumdan kaçınmak daha uygun olur.

Jeff

NISHINAKA

1982'den beri kağıttan
heykeller, kabartmalar
ve enstalasyonlar yapan
52 yaşındaki Nishinaka,
özenle katmanlanmış
kağıtlar ve doğru
aydınlatmayla sadece
mimari figürleri değil,
canlıların yüzlerindeki
ifadeleri de büyük
başarıyla yansıtıyor.

Ana malzeme olarak kağıt kullanan, katlama, kabartma ve kesme tekniklerini birleştirerek mistik yaratıkların gerçeküstü formlarından şehir silüetlerine uzanan geniş bir yelpazede, tek renkli ve üç boyutlu heykeller üreten Jeff Nishinaka'nın sanat tutkusu küçük yaşlarda başlamış.

Bir Norman Rockwell hayranı olan ve 1960'ların çizgi romanları, Marvel karakterleri ve Japon çizgi roman kahramanı Astro Boy ile büyüyen Nishinaka, UCLA Güzel Sanatlar eğitiminin ardından, Pasadena'da Art Center College of Design okulunda ilüstrasyon eğitimi almış. 2015'ten beri San Francisco'daki Academy of Art Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde Kağıt Heykel dersleri veriyor.

Kağıtla öğrencilik yıllarında ilgilenmeye başlayan sanatçı, sınıf arkadaşlarının kil, çivi ve kibrit çöpü kullanarak yapmayı tercih ettiği bir balık heykeli ödevini kağıtla tamamlayarak ilk önemli çalışmasına imza atmış. Yaratım sürecinde, kağıdı şekillendirmek, bükmek, köşe dönüşlerini düzenlemek, farklı kağıt türlerinin huyları ve birbirleriyle uyumları konusunda keşifler yapan ve yöntemler geliştiren sanatçı, kağıt sanatçısı olmanın kaderi olduğunu bu proje sürecinde farkettiğini düşünüyor.

Eserleri pek çok galeride sergilenen, dünyaca ünlü markalarla reklam ve sergileme çözümleri konusunda çalışan sanatçı, savunma sanatları uzmanları için de 40'tan fazla heykel tasarlamış.

37 yıllık kariyerinde, kağıtla arasında özel bir bağ kuran sanatçı, kağıdın enerjisini hissettiğini ve zaten kağıdın içinde olan bir formu açığa çıkarmak üzere çalıştığını düşünüyor. Kağıdın naif ve sade güzelliğinin öne çıkması ve sanatçının zorlamasıyla değil, kendiliğinden "konuşmasının" önemine vurgu yapıyor.

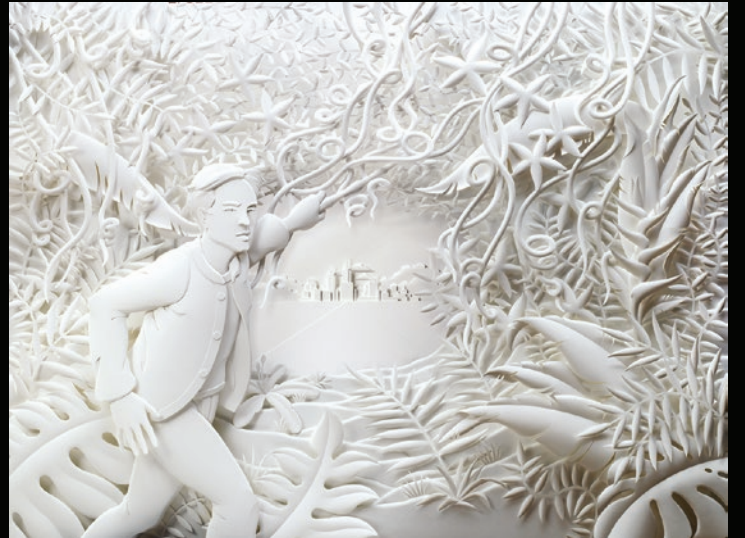
"Bugüne dek yaptığım en büyük enstalasyon, Tokyo'daki ANA Hotel için çimenlerin arasında yükselen, dalları içinde kuşların olduğu bir ağaç heykeliydi. 3 metreye 6 metrelik bir alanı kaplıyordu ve yüksekliği de 6 metreyi buluyordu"

Bir heykeli yapmaya başlamadan önce mutlaka araştırma yapan ve eskizi çizen Nishinaka, hazır olduğunda, kurşun kalem, silgi, bıçaklar, ahşap kavelalar, cımbız ve yapıştırıcı ile işe girişiyor. Büyük sabır yanında, kağıt dokusunun güzelliğine duyduğu tutku ve üstün el becerisi ile oluşturduğu heykeller, sanatseverlere başka herhangi bir mecranın sağlayamayacağı bir estetik haz yaşıyor.

Eserlerinden bazıları kitap kapaklarında kullanılan sanatçının çalışmaları, kağıt sanatlarına dair kitaplar ve antolojilerde daima yer buluyor. Nishinaka'ya göre sanatını müşterilerinin isteği doğrultusunda icra etmek, en az öğrencilerine bu sanatı öğretmek kadar eğlenceli ve tatmin edici. San Francisco'daki Academy of Art Üniversitesi'nde "genç ve taze beyinleri" motive etmenin ve onların becerilerini geliştirmelerine destek olmanın kendisi için çok yenileyici bir faaliyet olduğunu söylüyor. Eğitimciliğin yanı sıra, seyahat etmeyi ve model uçak yapmayı seven sanatçı, sosyal medya hesaplarından sık sık sanatıyla ilgili ip uçları ve öneriler paylaşıyor.

1982'den beri kağıtla iç içe sanatını icra eden 52 yaşındaki Nishinaka, savunma sanatları ustası Jackie Chan ile yakın

arkadaş. Ünlü aktörün pekçok heykelini yapan sanatçının, uzakdoğu sporlarından ilham alan pek çok eseri de Chan'ın özel koleksiyonunda yer alıyor.

Nishinaka, 20x20 cm ebatlarındaki küçük kabartma tablolardan, 6x6 metrelik devasa enstalasyonlara kadar değişen farklı ölçülerde çalışmalar yapıyor. Özenle katmanlanmış kağıtlar ve doğru aydınlatmayla sadece mimari figürleri değil, canlıların yüzlerindeki ifadeleri de büyük başarıyla yansıttığı heykellerinde, zamanla sararmayan asitsiz %100 pamuk vellum kağıt kullanıyor. Ön eskizle ana hatlarını oturtuktan sonra, her bir katman için detaylı eskizlere geçen sanatçı, her bir katmanı özenle kestikten sonra katmanları tutkallamaya geçiyor. Zarif, sade ve bir o kadar da karmaşık detaylar içeren heykelleri, sabır ve özenle yürütülen uzun bir çalışmanın ardından ortaya çıkıyor.

İstanbul'un
"gündüz uyur, gece gezer"
sakinleri

Sokak Köpekleri

Hayvan sevgisi ve özellikle sokak hayvanlarının yaşam hakları, toplumumuzda en çok fikir ayrılığı yaşanan konulardan biri. Sevenleri, sahip çıkanları ve koruyanları hayli çok olsa da, sıkça itilip kakılan ve eziyete maruz kalan sokak köpeklerinin kaderi, yüz yıldan fazla zamandır maalesef çok da değişmedi.

Köpeklerin İstanbul'a Türklerle birlikte geldiği kabul ediliyor. Bizans döneminde, sokaklara daha çok kediler hakimmiş. O dönemin tarihi kayıtlarında köpeklerle ilişkin detay yer almıyor.

Osmanlı egemenliğiyle birlikte sokak köpekleri de İstanbul'un vazgeçilmez figürlerinden biri olarak kentteki yerlerini almışlar. İslam gelenekleri doğrultusunda hayvanları evlerine almayan İstanbul halkı için sokak köpekleri, her zaman şefkat ve merhametle yaklaşılan birer mahalle sakini olagelmiş.

Onlar da bu sevgiyi karşılıksız bırakmamışlar. Tüm mahalleliyi tanıyan köpekler, mahalleden geçen yabancılara havlayarak mahalleliyi uyarın ve sahipsiz olmadığını gösteren birer bekçi, çocuklara oyun arkadaşı olmuşlar. Evlerden artan yemekleri yiyerek hem karınlarını doyurmuş, hem çöpçülere iş bırakmamışlar. Hastalandıklarında kapı önünde bir kap yığırt, doğuracakları zaman samandan yapılmış bir şilte bulmuşlar.

1835-1839 yılları arasında Türk ordusunda askeri öğretmen ve tahkimat uzmanı olarak çalışan ve "Moltke'nin Türkiye Mektupları" adlı kitabında, bazen bir seyyah, bazen bir tarihçi, bazen bir asker, bazen de bir coğrafi kaşif gibi İstanbul'u anlatan ünlü Alman generali Helmut von Moltke, sokak köpeklerini şöyle tarif ediyor:

Osmanlı döneminde mancacılar, "kedi köpek yiyeceği" demek olan manca yapar ve satarlardı. Dileyen mancacıdan aldığı yiyecekleri hayvanlara kendi verir, dileyen parasını verir, mancacı onların yerine sokak hayvanlarını düzenli olarak beslerdi.

"Evlerde asla köpek bulunmaz, fakat sokaklarda sâhipsiz hayvanlardan binlercesi fırıncıların, kasapların sadakalarıyla ve aynı zamanda kendi emekleriyle yaşarlar; çünkü köpekler burada temizlik memurlarının görevini hemen hemen tamamıyla üzerlerine almışlardır..."

1830-1833 yılları arasında Osmanlı topraklarında bulunan Lübnan, Filistin, Suriye ve İstanbul'da yaşayan 1790 doğumlu Fransız şair ve politikacı Alphonse de Lamartine, kaleme aldığı sekiz ciltlik Osmanlı Tarihi ansiklopedisinde İstanbul ahalisi ve köpeklerin birlikte yaşadığı o mutlu zamanları şöyle anlatıyor:

"Türkler canlı cansız bütün yaratıklarla barış içinde yaşıyorlar; ister ağaçlar ister kuşlar ya da köpekler olsun, Tanrı'nın yarattığı her şeye saygı gösteriyorlar; hayırsızlıkları bizde terk edilen ya da zulüm gören bu zavallı türleri de kucaklıyor. Bütün sokaklarda mahallenin köpekleri için su dolu kaplar var."

19. yüzyıla gelindiğinde, İstanbul'daki sokak köpeklerinin sayısı 40 ila 50 bin civarında tahmin ediliyordu ve sayılarının çokluğundan kaynaklanan sıkıntılar başgöstermeye başlamıştı. Aslında Kanuni Sultan Süleyman döneminde bin kadar köpeğe kıyıldığı, Sultan 1. Ahmed döneminde köpeklerin toplanarak Üsküdar'a sürüldüğünü belirtir kayıtlar vardır. Ama köpeklerin önce siyasi ardından da toplumsal bir sorun haline geldiği, detaylı bilgi sahibi olduğumuz ilk olay, 1830 yılında, Sultan 2. Mahmut döneminde gerçekleşti.

*"Hayatımda hiç bu kadar mahzun bakışlı ve kalbi kırık sokak köpekleri görmedim."
Mark Twain, İstanbul ziyareti, 1867*

Galata'da gece yarısı yürümekte olan bir İngiliz, sokak köpeklerinden kendini korumak için bastonunu kullanmaya kalkınca, köpeklerin hücumuna uğrar. Kaçmaya çalışırken de yüksek bir duvardan düşüp ölür. Olay üzerine İngiliz Sefiri, "bir taziye ve tazminat" talep eder. Bunun üzerine Sultan 2. Mahmut buyurur: "sokak köpekleri tez elden toplanı, teknelere konula ve Hayırsız Ada'ya bırakıla..."

Halbuki halk, köpeklerin şehri belalardan koruduğuna inanmakta ve onları korumaktadır. Hem halkın hem de ulemanın bu kararın aleyhinde bulunmaları üzerine, nahoşnudları teskin için Sultan Mahmud iradesini geri almaya ve köpekleri geri getirtip İstanbul'a boşaltmaya mecbur olur.

Kuduz vakaları

Köpeklerden de insanlara geçebilen kuduz, 1885 yılında Fransız bilimadamı Pasteur'un geliştirdiği aşı sayesinde insanlığın çaresiz kaldığı durumlardan biri olmaktan çıkmıştı. Dönemin padişahı Sultan II. Abdülhamit, aşının üretimi ve kullanımı için Fransa'ya temsilciler göndermiş, 10 bin altın bağışlayarak, dünyadaki üçüncü Kuduz Enstitüsü'nün İstanbul'da kurulmasını sağlamıştı. Köpeklerin hastalık bahane edilerek itlafı yerine karantinaya alınması, halkın köpek ısırması halinde laik davranmayarak derhal tedaviye başlaması için çalışmalar sürerken, 1889 yılında talihsiz bir olay yaşandı.

İstanbul'da Rus sefarethanesinde müstahdem bir hammalla bir takım köpekleri ısırarak bir kuduz köpek, siyasi bir krize neden oldu. Başta Rusya sefirinin büyük tepkisini çeken bu olaya, diğer yabancı sefirler de kayıtsız kalmadı. Söz konusu sefirler, hem müstahdem ölümü ve hem de Büyükdere ve civarında çok sayıda köpeğin kuduz illetine yakalanması gerekçesiyle, sözü geçen yerdeki tüm köpeklerin "itlaf veyahut bir mahale teb'idiyle imhası" konusunda girişimlerde bulundular. Osmanlı devleti, Rusya ve diğer bazı Avrupalı elçilerinin bu tutumunu "onur kırıcı" olarak nitelendirdi. Üstelik bazı yabancı devletlerin İstanbul'daki elçilikleri Büyükdere ve civar sayfiyelerinde bulunan köpeklerin, yedinci Daire-yi Belediye tarafından itlaf edilmemesi halinde, "...mukim umum süfera-yı ecnebiyye tarafından avcılar tayin olunarak telef ettirilecekleri devlet-i Rusya sefiri tarafından gönderilen kavaslar marifetiyle tebliğ" edildi.

Ancak hükümet tüm bu baskılara rağmen itlafın ancak "...kelblerin kuduz illetine uğrayarak insana irası mazarrat etmeleri" halinde olabileceğini bildirdi. Bu karşılık, devletin itlaf konusundaki temel yaklaşımını ve tüm siyasi baskılara rağmen sergilediği kararlı duruşu göstermesi açısından hayli önemlidir. Üstelik Baş Kitabeb dairesinde hazırlanan ve konuya ilişkin kaleme alınan bir yazıda da "...ihtiyaten binlerce hayvanın itlaf ve imhası tarikine gidilmesine merhamet kail olmadıktan başka (...) sokak köpeklerinde nadiren kuduz zuhurunda derhal telef edilerek tepki gösterilmesi su-i tesir gösterir" ifadelerine de yer verildi.

Ardından, İstanbul Pasteur Enstitüsü, diğer adıyla Dar'ül-kelb'in müdürü Doktor Remlinger, kuduz vakalarının ortadan kaldırılması için tüm başboş sokak köpeklerinin geceleri sokaklardan toplanarak itlaf edilmesini önerdi. Bu öneri de ne Osmanlı devletinin resmi makamlarından ne de halktan destek göremedi.

Neşriyat yoluyla yayılan itlaf fikri

Osmanlı basınında sokak köpeklerinin yarattığı sorunlarla ilgili ilk makale, 23 Nisan 1864 tarihli Tasvir-i Efkâr'da Şinasi tarafından kaleme alınmıştı. İstanbul'daki sokak köpeklerinin ülkeyi kötü gösterdiğini, bunların azaltılarak yok edilmesi için erkek köpeklerle, dişilerin ayrı ayrı bölgelere dağıtılmaları gerektiğini savunan ya-

zara, Hariciye Nazırlığı'ndan Pertev Paşa, Mecmua-yı Fünûn'da yayınlanan "Avave" (havlama) başlıklı bir yazıyla cevap vermişti. Yazısında, Kıtmır isimli bir köpek, kendisiyle konuşan bir hakime, köpek haklarına ilişkin bir dilekçe yazdırıyor, Şinasi ile inceden dalga geçiyordu.

1909 yılına gelindiğinde ise, itlaf meselesi basında çokça yer bulur oldu. Köpeklerden adeta nefret eden Abdullah Cevdet'in "İstanbul ve Köpekler" adlı yazısında kaleminden dökülen ifadeler oldukça kıskırtıcıdır.

"...[Avrupa'da] bunları [köpekleri] başlarına vurarak itlaf ediyorlar. (...) Mahallemize taun saçan, sokaklarımızda bizi rahat gezdirmeyen, uykumuzu rahat uyutmayan köpeklere (...) gösterdiğimiz alaka nedir? Daha bundan bir ay evvel Fatih'te kuduz bir köpek on beş vatandaş-şısı ısırılmış ve hayatlarını tehlikeye düşürmüştü. Bu vaka Yeni Gazete'nin 25 Ağustos 1909 tarihli nüshasında yazıldı".

1910'ların hemen başlarında Bezmi Nusret Kaygusuz tarafından çıkarılan "Tenkid" dergisinin dördüncü sayısına yazdığı "Köpekler" yazısı olayı bu kez gelişmişlik perspektifinden ele almaya çalışır:

"...bütün bir mahalle köpeklerinin hep bir ağızdan havlamalarıyla yahut ulumalarıyla birkaç defa uykudan sıçrayarak uyanmaksızın hiçbir gece fasılasız, asude bir uyku uyumak mümkün olmayan bir memleketin sakinleri kendilerini mütemeddin milletlerin huzur-u uhuvetine nasıl ve ne yüzle çıkarabilir?...köpeklere gösterdiğimiz müraat menfuremize bakarak bazı nezaketsiz Avrupa muharrirleri köpeklere "Les petits freres des Turcs" [Türklerin küçük kardeşleri] demeye kadar varmışlardır... Aynı zamanda müstakil, hür olarak yaşamak istiyorsak mütemeddin, müstakil, hür olarak yaşayan akvamın tuttıkları yolu tutmaya mecburuz."

Hayırsızada'da ölüme uzanan kâr zinciri

1900'lü yılların başından beri, başta köpekler olmak üzere sokak hayvanlarını hem denek hem de hammadde olarak kullanan Fransa parfüm ve kimya sanayisi, Osmanlı'da bol olan köpeklerin kendilerine satılmasını teklif etti ve bir anlaşma imzalamayı başardı. Köpekler toplanıp Tophane'deki bir gemide biriktirmeye başlandı. Halkın ara ara baskın yapıp köpekleri salması üzerine, geminin başına nöbetçi kondu. Köpek toplanmasına engel olunamaması için de paraya ihtiyaç duyan serseri takımı görevlendirildi. Kısa sürede 80 binden fazla köpek toplatıldı ama Fransızlar bir türlü köpekleri almaya gelmediler. Korkunç şartlarda aç susuz beklerken telef olmaya başlayan köpeklerden kur-

tulmak fiyat sürekli düşürüldü, hatta ücretsiz vermek dahi teklif edildi. Olumlu yanıt alınamayınca, köpeklerden kurtulmak adı altındaki katliamın ilk adımı atıldı. 3 Haziran 1910 tarihinde 80 binden fazla köpek Hayırsız Ada'ya götürüldü. Fransa'dan sözleşmenin fesh edildiği haberi gelinceye dek bir süre daha adada bakılan köpekler ölüme terkedildi.

"Hayırsız Ada sadece kayaydı, dikili tek bir ağaç bile yoktu. Köpeklerin feryadı geceleri İstanbul'dan bile işitilirdi. Sesler gün geçtikçe azaldı, nihayetinde kesildi."

Osmanlı halkı, bu katliamın üstlerine büyük bir lanet bıraktığına inandı. Olayın akabinde çıkan Balkan Harbi'ni, 1912 yılındaki büyük İstanbul depremini, masum köpeklerin ahı olarak yorumladılar. Üstelik köpekler olsaydı, depremi haber verir, bir çok hayatı kurtarırlardı.

2012 yılında, adada ölüme terkedilen köpeklerin anısına bir tören düzenlendi ve bir özür anıtı dikildi.

Guillaume Berggren'in kamerasından

İsveçli fotoğrafçı Wilhelm Berggren, 1866 yılında, Marsilya'ya gitmek üzere Odessa'dan İstanbul'a gelmiş, hayran kaldığı bu şehirden 1920'deki vefatına kadar ayrılamamıştı. Birkaç yıl çeşitli işlerde çalıştıktan sonra kendi stüdyosunu kuran sanatçı, o dönem gayrimüslimler arasında moda olduğu üzere adını Fransızca Guillaume olarak değiştirdi. 19. yüzyılın son dönemi içinde oluşmaya başlayan kartpostal fikri Berggren'in de ilgisini çekti ve kartpostal çekimlerine odaklandı.

Avrupa'nın ilk metrolarından biri olan Tünel'in ve meşhur Pera Palas Oteli'nin açılışlarını, imparatorluk genelinde bütün hızıyla sürmekte olan demiryolu inşaat çalışmalarını, Orient Express'in 1883'de gerçekleşen ilk seferini ve başta İstanbul sokakları olmak üzere tüm İstanbul Boğazi'ni, sokak satıcılarını, esnafı, toplumun her kesiminden insanları fotoğrafladı. İstanbul'un sokak köpekleri de Berggren'in kamerasının daimi konukları oldular. O döneme ait pek çoğu Berggren'in kamerasından çıkan kartpostallarda daima yer aldılar.

"[Köpeklerin] en çok sevildiği yer neresidir? İstanbul. Orada onların hepsine uygun olup olmadığına bakmaksızın yemek veriliyor. Hamile dişi sokak köpeklerine doğum yapmaları için evlerin önünde ot veya samandan yatacak yer hazırlanıyor. Camiden çıktığında, onlara özel olarak yapılmış peksimet dağıtılıyor. İstanbul'da kendilerini barındırma hakları meşhurdur."

1909 yılında Avrupa'da yayımlanmış bir kitaptan

"Hayırsız Ada, Marmara'nın ortasında içecek bir damla su bulunmayan ıssız bir kaya parçasıdır; çılgınlık içinde birbirlerini parçalayıp yiyen köpekler orada yavaş yavaş açlıktan susuzluktan ölmüşler. Denizde, adanın yakınından geçerken olduğunda hep birden kıyıya iniyorlarmış ve iç parçalayan ulumaları işitiliyormuş; bu iki ay sürmüş, kayıkları, insanları daha uzaktan görür görmez safça yardım istemeye geliyorlarmış."

Pierre Loti

"Köpek toplama ekipleri özel dev kerpetenlerle hayvanları neresinden yakalarlarsa orasından tutuyorlar. Yine özel köpek toplama arabaları aracılığıyla Tophane'ye getiriliyorlar."

Şehrin sembolleri

SAAT KULELERİ

İnsanoğlunun zamanı öğrenmek amacıyla yaptığı çeşitli düzeneklerin ortak tanımı saat, ilk olarak MÖ 3500 yılında kullanılmaya başlanmış. MÖ 15. yüzyıldan itibaren Eski Mısır'da rastlanan ve dibinde suyun akmasını sağlayan küçük bir delik, kabın üzerinde de suyun düzeyini ve zamanı gösteren çizgiler olan su saatleri Avrupalılar, Araplar ve Çinliler tarafından uzun süre kullanıldı. En yaygın düzenek olan güneş saatleri ise, Akdeniz Havzası ve Mezopotamya gibi güneşin bol olduğu orta kuşakta gelişti. Romalılar tarafından da kullanıldığı bilinen güneş saatlerinin en detaylı ve hassas olanları ise İslam ülkelerinde kullanılmaktaydı. Oruç ve namazın zamanla sıkı sıkıya bağlantılı olması, İslam ülkelerinde kullanılan güneş saatlerinin öğle, ikindi ve şafak vakitlerinin başlamasını ve bitmesini tespit edebilecek saatler olmasını sağlamıştı.

İlk mekanik saatlerin ne zaman ortaya çıktığı tam olarak bilinmiyor. Çanların zamanında çalınabilmesini sağlamak amacıyla kilise kulelerine yerleştirilmek üzere tasarlandığı düşünülen ilk büyük mekanik saatlerde akrep, yelkovan ve kadran bulunmuyordu. Saat ilk gelişimini doğuda yaşamış olmasına rağmen, kulelere yerleştirilmesi ve devam eden gelişimi batıda gerçekleştirmiştir. Günümüzdeki kule saatlerine benzeyen ilk saat 1335'de Milano'da yapıldı. Bugün varolan en eski kule saati ise 1386'da İngiltere Salisbury Katedrali'ne yerleştirilen saattir. 1500 yılında Alman çilingir Henlein tarafından yapılan zemberekli saatler sayesinde saatler giderek küçülmüş, duvar,

masa, cep ve ve kol saatleri geliştirilmiştir.

Osmanlı döneminde mekanik saatler ve saat yapımına ilişkin bilinen ilk çalışma ise, II.Murat döneminde (1574-1595) Osmanlı bilgini Takuyiddin Efendi tarafından İstanbul'da devrin en önemli ve en modern aletlerde donatılmış rasathanelerinden birinin kurulmasıdır. Takuyiddin Efendi tarafından kaleme alınan "Alat-ı Rasadiye" adlı eserde sözedilen dokuz aletten biri de saattir.

Saat kulesi yapma geleneği, Osmanlı kültürüne 16. yüzyıldan sonra girmiştir. Kanuni döneminde (1520-1566) elçi olarak İstanbul'da bulunan Von Busbeck "Başka milletlerde gördüğü faydalı şeyleri benimsemekte ve onlardan istifade etmekte Türkler'den daha iyi bir millet yoktur. Böyle olduğu halde hiç saat kulesi yapmamış olmaları, hayret vericidir." der.

Batıdan başlayarak doğuya yayılan saat kulesi yapma geleneği, 1901 yılında II. Abdülhamid'in tahta çıkışının 25. yıldönümü dolayısıyla, valilere, saat kulesi yapılması için gönderdiği ferman sayesinde yayılmıştır.

1926'da miladi yıl ve alafrağa saat uygulamasından sonra ezani sistemden vazgeçilmesinde, devlet kuruluşlarının alafrağa saat düzeniyle çalışmaya başlamasında, din ve devlet işleri ayrımının günlük hayata yansıtılmasında saat kulelerinin önemli katkıları olmuştur.

Doç.Dr.Hakkı Acun'un "Anadolu Saat Kuleleri" adlı eserinde halen ayakta olan 52 saat kulesi yer alır. 20 saat kulesi ise günümüze kadar gelememiştir.

Şehirlerin en önemli unsurlarından olan ve döneminin mimari özelliklerini en iyi şekilde yansıtan saat kuleleri, sadece bir anıt ve sembol olmakla kalmaz, yangın ve gözetleme kulesi işlevini de yerine getirir.

DOLMABAĞÇE SAAT KULESİ

Dolmabahçe Sarayı girişine, saray kapısı ile Bezmi Alem Valide Sultan arasında yer alan saat kulesi, saray kompleksinin son yapısı olarak, Sultan II. Abdülhamid tarafından 1890-1894 yılları arasında yaptırılmıştır. Saray mimarı Sarki Balyan tarafından Neobarok ve Ampir tarzında inşa edilen kule yaklaşık 30 metre yüksekliğinde ve 4 katlıdır. 12x12 metre ölçülerinde 6 basamaklı bir platform üzerinde yer alan kule, kare planlıdır ve 94 basamak taş merdivenle çıkılır.

Köşelerinde çift sütunlar yer alır. Kuzeyde yuvarlak kemerli bir kapısı, diğer yönlerde aynı formda pencereleri vardır. Birinci kat pencere alınlıklarında yuvarlak barometreler yer alır. İki tarafında Sultan II. Abdülhamid'in tuğrası bulunur. Dördüncü katın her yüzünde yer alan kadrınların saati Paul Garnier markalı olup, saatçibaşı Johann Meyer tarafından takılmıştır. Saat 1979'da kısmen elektronik sisteme çevrilmiştir ve çalışır durumdadır.

İZMİR SAAT KULESİ

Sultan Abdülhamid'in fermanı üzerine İzmir Valisi ve eski sadrazamlardan Kıbrıslı Kamil Paşa, oğlu Bahriye Mirliyası Said Paşa ve Belediye Reisi Eşref Paşa'dan oluşan bir inşaat komisyonu kurularak yaptırılan ve 1 Eylül 1908 yılında açılan İzmir Saat Kulesi, Anadolu'daki en zarif sanat eserlerinden biridir.

Saat kulesi ve içinde bulunduğu meydan; işgallere, kurtuluşlara, devrimlere, suikastlara, toplumsal dönüşümlere, kentsel değişimlere tanıklık etmiş; yangınlara, şenliklere, ilk gençlik aşklarındaki buluşmalara, İzmirli'lerin randevularında bir araya gelişlerine mekan olmuştur.

81 metrekare taban üzerine sekizgen şekilde ve dört basamaklı artı biçiminde mermer bir platform üzerine yapılan kule, 25 metre yüksekliğinde ve dört katlıdır. Sekizgen platformun dar kenarlarında, dörder küçük sütun üzerine sebiller yer alır. At nalı kemerli, baldaken biçimli sebillerin üçer çeşmesi ve kurnası ile ortasında fıskiye-leri vardır. Fıskiyelerden iki tanesi yok olmuştur.

AMASYA SAAT KULESİ

Amasya Mutasarrıfı Ziya Paşa'nın (1863-1865) Amasya'ya kazandırdığı eserlerden biri olan kulenin yapımı, 1865 yılında tamamlanmış ve 75 yıl hizmet vermiştir. Erzincan depreminde (27.12.1939) Amasya'da tek bir minare bile ayakta kalmazken sağlam olarak kalmayı başaran kule, 1940 yılı Şubat ayında Hükümet Köprüsü inşaat çalışmalarını engellediği gerekçesiyle Amasya Valisi Talat Öncel tarafından "Daha sağlam bir saat kulesi yaptıracağım" sözüyle, Nergis Köprüsü'yle beraber yıktırılmıştır.

2001 yılında AKTAV vakfının başlattığı çalışmanın Valilik ve Belediye tarafından da desteklenmesiyle Amasya kaybettiği tarihi eserini yeniden kazanmıştır.

ANTALYA SAAT KULESİ

Antalya Kale Kapısı yakınında dış surların burcu üzerinde yer alan saat kulesi, kare gövdelidir.

Kaleiçi ve yat limanı üstünde Yivli Minare'nin de bulunduğu Cumhuriyet Caddesi'nde yükselen kulenin eski saat mekanizmasından sadece üzerinde Eski Yunanca yazılar, çarımhta Hz. İsa, Hz. Meryem ve bir aziz kabartması yer alan çanı kalmış, saat kadransları ve saati elektronik saatlerle yenilenmiştir. Seyredenlere kale burcunun devamı izlenimi yaratan Antalya Saat Kulesi'nin zemininden yüksekliği 14 metre, burçtan yüksekliği ise 8 metredir.

İZMİT SAAT KULESİ

II. Abdülhamid'in tahta çıkışının yıldönümü anısına Kocaeli Mutasarrıfı Musa Kazım Bey tarafından 1902 yılında, Mimar Vedat (Tekin) Bey'e yaptırılan neoklasik üsluptaki kule duvarlarında mermer, Herke ve Tavşancıl yörelerine özgü traverten taşlar kullanılmıştır. Kulenin köşeleri çifter sütunlu, kenarları sebilli kare kaideli ve çatısı kurşun kaplıdır. Üç tarafındaki sebillerin alınlığında ve kapı üzerinde kitabeleri vardır.

Bir süredir bozuk olan saat, bu konuda uzman olan Halil Oduncu tarafından İstanbul'da onarılmış, 11 Ocak 2005 itibarıyla yerine monte edilerek tekrar çalışmaya başlamıştır. Saatin çarklarının pirinçten yapıldığını, bu nedenle de çelik aksam ve kadraj içinde sürekli olarak aşınma yaşandığını belirten Oduncu "Aşınan aksamı presleyerek önceki haline getirdik. Artık uzun bir süre arıza çıkarmayacaktır" diyor.

izmit

Amasya

Yozgat

Antalya

Çorum

YOZGAT SAAT KULESİ

Şehir merkezinde Ulu Camii yanında dönemin Belediye Başkanı Ahmet Tefkizade tarafından 1897 yılında Yozgat'lı Şakir Usta'ya yaptırılan saat kulesi enine silmelerle altı kata bölünmüştür. Üst kısmı şerefe gibi balkonla çevrilmiştir. Üzerini örten çan şeklinde bir külahın altında her yüzeyde bir kadran yer alır. 282 kg ağırlığında sekiz parça çan topu, 50 kg ağırlığında beş parça saat topu olan kulenin çanı ise 288 kg ağırlığındadır. Saat kulesinin altında saatçilik yapan Niyazi Taşioğlu, "Çanı kulenin tepesine Hamal Kör Musa'nın iki kırmızı lira karşılığında çıkardığı söylenir" diyor. Kulenin saati otuz dakikada bir çalar.

ÇORUM SAAT KULESİ

Şehrin merkezinde yer alan kulenin güneye açılan yuvarlak kemerli kapısı üzerindeki kitabeden, H.1312 (M.1896) yılında Beşiktaş Muhafızı Çorumlu Yedisekiz Hasan Paşa tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Sarı kesme taştan yapılan ve minareye benzeyen kule, kenarları 3,90 metre uzunluğunda, çapı 5,30 metre olan sekizgen kaideye oturtulmuştur ve 27,5 metre yüksekliğindedir. 81 basamakla çıkılan kulenin üzeri kurşun kubbe ile örtülüdür ve dört yanında saat kadranı vardır. Saatin bulunduğu rakam dairesi çapı 1,50 metre, yelkovan uzunluğu 85 cm. akrep uzunluğu 70 cm. olup, saatin çanı çok kuvvetlidir.

Bilecik

BİLECİK SAAT KULESİ

Şehre hakim tepenin üzerinde bugün Anadolu Lisesi'nin bahçesinde yer alan kulenin giriş kapısındaki kitabeden, 1907 yılında Ertuğrul Mutasarrıfı Musa Kazım Bey tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. 1987 yılında Bilecik Valisi Adil Yazar tarafından restore ettirilmiştir. Aşağıdan yukarı doğru daralan dört parçadan oluşan kulenin alt iki katı köşeleri kesme, cepheleri moloz taştan, üst iki katı ise ahşaptan yapılmıştır. En alttaki yuvarlak kemerli kapı, üst katlarda aynı biçimli pencerelerle uyumludur. İkinci kat üzerinde balkonu vardır. Balkon üzerindeki ahşap blokun dört cephesinde kare kadranlı birer saat vardır. Çatısı piramit şeklinde bir külahla örtülüdür.

SAFRANBOLU SAAT KULESİ

Anadolu'daki saat kulelerinin en eskisi olan Safranbolu Saat Kulesi'nin, padişah III. Selim dönemi sadrazamlarından Safranbolulu İzzet Mehmet Paşa tarafından 1790 yılında yaptırıldığı sanılmaktadır. Sadrazam İzzet Mehmet Paşa'nın 25 Recep 1212 tarihli (1796) vakfesinde, kaledeki saat kulesine yeniden konulmak üzere bir saat alındığını, bu saatin ayar ve bakımını yapmak üzere saatçilik mesleğinden anlayan birinin 15 akçe yevmiyeyle tayin edildiği bildirilmektedir.

1965 yılından bu yana gönüllü olarak saatin bakımını yapan kundura ustası İsmail Ulukaya, saati her hafta pazar günü orjinal anahtarını kullanarak kurduğunu söylüyor. 208 yıldır çalışan ve dünyada sadece 5 adet benzeri bulunan saat, zembereksiz ve ağırlıkla çalışıyor. Safranbolu'nun Kale mevkiinde, her yönden görülebilen, 12 metre yüksekliğinde kare gövdeli bir kulede yer alan ve saat başı çalan saatin sesi, ilçenin hemen her yerinden duyulabiliyor.

Tokat

Urfa

URFA SAAT KULESİ

Eski bir kilisenin yerine yapılan Ulu Cami avlusunun kuzeybatı köşesinde sekizgen çan kulesinin üzerinde yer alan saat kulesi, yaklaşık 3,35 metre yüksekliktedir.

Haçlılar döneminden kalan kilisenin çan kulesine, saatin ne zaman ilave edildiği tam olarak bilinmemektedir. 1927 Urfa salnamesinde, Ulu Cami ve Ana Mektebini gösteren resimlerde, kulenin üzerindeki saat görülmemektedir; ancak 1945 tarihli bir Urfa resminde kule üzerindeki saat yer almaktadır. Küçük dikdörtgen prizma şeklinde, geniş saçaklı ve sivri kubbeli kulenin dört bir tarafında yuvarlak kadranlı saatler yer alır.

TOKAT SAAT KULESİ

1902 yılında Mutasarrıf Bekir Paşa ve Belediye Reisi Enver Bey tarafından yaptırılan kulenin giriş kapısındaki mermer levhada, yapım tarihinden (1317) başka bilgi bulunmamaktadır. Üçgen alınlıklı bir muvakkithanesi bulunan kare kaideli kule, yukarıya doğru incelen sekizgen gövdelidir. Gövde üzerindeki enine silmeler kuleyi beş kata böler. En üst katta bir balkon, onun da üzerinde dört yönde yuvarlak saat kadranı yer alır. Kule çanı, her saat başı saat sayısı kadar, her yarım saatlerde de bir kez çalar.

Erzurum

ERZURUM SAAT KULESİ

Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sinde: "... bir tuğla minare gibi kule-i âlisi vardır. "Kesik Kule" namı ile şehre şehir olmuş, üstü tahta örtülü bir kasr-ı âlidir." diye bahsettiği Tepsi Minare, Erzurum'a hakim konumdaki iç kalenin güney batı köşesinden yükselir. Kısmen tahrip olmuş kitabesi, güzel bir kuş hattı ile beyaz taş zemin üzerine kırmızı ile yazılmış ve kakılmıştır. Minarenin, 12.yüzyılın ilk yarısında Saltuklu Emiri Muzaffer Gazi tarafından yaptırıldığı tahmin edilmektedir.

16. yüzyılın başlarında şerefeden yukarıyı yıkılan minare, gotik tarzda ahşap malzeme ile yenilenmiş ve 1881 yılında Erzurum Valisi Müşir Mustafa Paşa tarafından kulenin güney tarafındaki kitabenin bir kısmını söktürülerek, saatçi Ahmet Usta ve babasına bir saat kadranı koydurulmuş. Kırım Savaşı sırasında Ruslar tarafından sökülerek götürülen eski saatin yerine, 1877 tarihinde İngiltere Hükümeti tarafından hediye edilen bugünkü saat yerleştirilmiş. 21 metre yüksekliğindeki saat kulesine, sonradan açılan bir kapı ile 36 basamakla çıkılıyor.

1967 yılında, türünün dünyadaki ilk örneği olarak kurulan Bakü'deki Halı Müzesi, Azerbaycan'ın kültürel mirası ve ulusal sanatı olarak kabul edilen halı dokumacılığının tarihini anlatmak, özgün örnekleri sergilemek ve halıcılığın gelişimini desteklemek amacını taşıyor.

AZERBAYCAN'IN
DÜNYA KÜLTÜRÜNE EŞSİZ KATKISI
HALI MÜZESİ

Verni
18. yüzyıl
Yün el dokuması kilim
202 x 282 cm

Karakoyunlu
20. yüzyıl başı
Yün el dokuması kilim
223 x 295 cm

Zili
19. yüzyıl sonu
Yün el dokuması kilim
142 x 200 cm

Shadda - Karabağ
20. yüzyıl ortası
Yün el dokuması kilim
136 x 267 cm

Azerbaycan Halı Müzesi'nin kurulması, dokuma sanatları üzerine bilimsel araştırmalarıyla tanınan dokumacı, sanatçı, öğretmen ve yazar Latif Karimov'un girişimleri sayesinde olmuş. Müze ile ilgili ilk adımları atan Karimov'un topladığı örnekler, ilk kez 1972 yılında İçerişehir'de yer alan 19. yüzyıldan kalma tarihi Cuma Camii'nde sergilenmiş. 1992 yılında, eski Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından, Lenin Müzesi olarak hizmet veren binaya taşınan müzenin koleksiyonu genişlemeye devam etmiş.

Sarılmış bir halı formunda inşa edilen bugünkü binasına 2014 yılında taşınan müze, pek çok uluslararası organizasyona katılıyor veya ev sahipliği yapıyor.

Oryantal halı dokuma tekniklerinin araştırılması ve geliştirilmesi konusunda UNESCO ile işbirliği halindeki müze, Uluslararası Eğitim, Bilim ve Kültür İşbirliği Vakfı IFESCO, Uluslararası Müzeler Birliği ICOM ve Avrupa Müzeler Forumu EMF ile işbirliği yaparak çeşitli ülkelerde sergiler, konferanslar ve etkinlikler düzenliyor.

Karabağ grubundan "Goja" halıları
19. yüzyıl
Yün el dokuması
210x590 cm.

Ülkenin önde gelen akademisyen tarihçilerinin görev aldığı koleksiyon oluşturulma sürecinde, ülkenin çeşitli bölgelerinden örnekler toplanmış. Bugün sayıları on bini aşan örnekler, yedi koleksiyona bölünmüş şekilde sergileniyor.

Geleneksel dokuma tekniklerinin yaşatılması amacıyla eğitimler de düzenlenen müzede, eğitime katılanlar tarafından dokunan örnekler, her yıl 5 Mayıs'ta kutlanan Dokumacı Günü'nde başlayan bir sergi kapsamında ziyaretçilerin beğenisine sunuluyor.

Müzenin 657 parçalık kilim koleksiyonu ve Şirvan, Karabağ, Tebriz, Kazak halılarında oluşan 2323 parçalık halı koleksiyonu ile halı-kilim dokumaları kullanılarak yapılmış heybeler, kaşıklıklar, yaygılar ve örtülerden oluşan parçalar dikkat çekiyor. Müze koleksiyonu, sürekli yapılan bağışlarla her yıl daha da genişliyor. Ülkenin çeşitli bölgelerinden toplanan ve tarihi 400 yıla kadar uzanan çok nadir ve çok iyi korunmuş parçalar yanında, farklı ülkelerden derlenmiş Azeri dokuma örnekleri de müzeye bağışlanan parçalar arasında yer alıyor.

Müzede ayrıca farklı dokuma teknikleriyle üretilmiş giysiler, cüzdanlar, başlıklar da sergileniyor. 1194 parçalık metal eşya ve 2306 parçalık cam, ahşap, kağıt, seramik koleksiyonu da ziyaretçilerin ilgisini çeken bölümler.

Uluslararası Müzeler Birliği'nden En İyi Deneyim Ödülü

Azeri kültür mirasının en önemli unsurlarından biri kabul edilen dokuma sanatının araştırılması, örneklerin toplanması, incelenmesi, kullanılan tekniklerin hayatta tutulması ve yaygınlaştırılması gibi, temel sergileme işlevinden çok daha geniş kapsamlı bir misyonu yerine getirmeyi amaçlayan Halı Müzesi, çok yönlü işleviyle bu uluslararası ödüle layık görülmüş. Müze yönetimi, dokuma sanatlarının tanımlanması, dokümante edilmesi, korunması ve tanıtılması için yaptığı çalışmalarla dünya müzeleri arasında örnek bir yer edinmeyi başarmış.

Azeri Kültüründe Halının Yeri

Ülkemizde olduğu gibi Azerbaycan'da da halı dokuma kadın egemen bir sanat. Kadınlar hem kendi gereksinimlerini karşılamak hem de gelir elde etmek için halı dokuyorlar. "Evim, halımı serdiğim yerdir" diyen eski bir Azerbaycan atasözü ise, halının aile kültüründeki önemini en iyi şekilde açıklıyor. Günlük hayattaki işlevinin yanı sıra yansıttığı estetik değerle de kültürün önemli bir unsuru olan halılar, yeni evlenecek Azeri çiftlerin çeyizlerindeki en önemli parçalardan biri olma özelliğini koruyor.

Eşsiz Desenleriyle Halı Koleksiyonu

Azerbaycan'da halı dokumacılığı tarihinin antik çağlara kadar uzandığı arkeolojik araştırmalarla kanıtlanmış. Bugün müzedeki en eski parça, 17. yüzyıla tarihlenen "Ovçuluk" adlı bir Tebriz halısı. Bakü yakınlarındaki Kila köyünde dokunan "Kila Afşin" halısı da aynı döneme ait. Müstakbel eşi tarafından bir geline hediye edilmek üzere hazırlanan 1724 tarihli dokuma hurç ve 1727 tarihli eyer halısı da müzedeki en eski parçalar arasında.

Önceleri Susha'daki bir müzede yer alan, ama 1992 Karabağ Savaşı sırasında zarar görmemeleri için Bakü Müzesi'ne gönderilen 600 parçalık koleksiyon, bugün "Yakılan Kültür" başlığı altında müzede sergileniyor.

Günlük hayatta çok geniş bir kullanım alanı olan halılarda kullanılan 600'den fazla desen, müze tarafından tanımlanmış ve kayıt altına alınmış

Ardabil kentinde yer alan Şeyh Şafi Türbesi'ndeki halının ortadasında bulunan onaltı madalyalı (turunj) tasarımı, günümüzde "Lachakturunj" olarak tanımlanan modelin kökenini oluşturuyor. Tüm dünyada tanınan kompozisyonunda, "göl", "gubba", "ketebe", "gandil", "bulut" ve spiraller şeklinde sembolize edilen "arkak-dishi" figürleri kullanılan ve bir örneği de Lonra'da Victoria ve Albert Müzesi'nde sergilen halının desenleri, pek çok sanatçıya ilham kaynağı olmayı sürdürüyor.

"Lachakturunj" eskizlerini hazırlayan müzenin kurucusu Latif Karimov'un eskizlediği desenler arasında "Bahar", "Heyvanlar alami", "Shabi-Hijran" (ayrılık gecesi) gibi, dokuyanın duygu ve düşüncelerini yansıtan isimler taşıyan modeller var.

Mücevherler

Çoğu 19. yüzyıl sonu ila 20. yüzyıl başına tarihlenen, ama aralarında Bronz Çağı'na ait küpeler, bilezikler ve kuş figürinlerinin de yer aldığı mücevher koleksiyonunda 796 parça bulunuyor.

Azerbaycan kültüründe kadınların kullandığı hemen hemen tüm takı ve mücevhere dair bir örneğin yer aldığı koleksiyonda, "dumcha" olarak adlandırılan başlıklar, "piyalezeng" denen küpeler, "sinebend", "boğazaltı" gibi farklı isimleri olan kolyelerin yanı sıra, bileklikler, kemeler ve tokalar da var.

Azerbaycan kültüründe tılsımlı kabul edilen boyun muskalarından örnekler de koleksiyonun önemli parçaları arasında. Muskaların içlerinde minyatür Kuran'lar, ayetler, sadaka paraları ve kutsallığına inanılan çeşitli eşyalar yer alıyor.

Dövme, dökme kalıp, damga pres, oyma, kabartma, filigran, granülasyon, mine ve kakma gibi süsleme yöntemlerinin bir arada kullanıldığı geleneksel Azeri mücevher sanatlarını günümüzde de yaşatan Nina Pashayeva, Haji Shamov, Jamal Eyyubov, Ali Ahmadov, Alimukhtar Zeynalov ve Rashid Mammadov gibi çağdaş sanatçıların tasarımı altın ve gümüş takılardan örnekler de, bu bölümde sergilenen eserler arasında yer alıyor.

Müzedede, parfüm şişeleri, mücevher kutuları, "surmadan" olarak adlandırılan rastık sürme kılıflarının yanı sıra tespihler ve hokkalar gibi günlük hayattan objelerin örnekleri de sergileniyor.

Küpe "Piyalezeng"

19. yüzyıl
Altın işleme
3.9 cm

Başlık

19. yüzyıl
Gümüş dövme tekniği
28 cm

Dumça (başlık)

20. yüzyıl başı
Gümüş ve kıymetli metaller
dövme tekniği

Sinebend (kolye)

20. yüzyıl
Gümüş dövme tekniği
68 cm

Aksesuarlar

Müzenin 1663 parçalık aksesuar koleksiyonunda, hayvancılık temelli bir toplum hayatının vazgeçilmez parçaları olan hafif ve kullanışlı halı dokuma ürünler yer alıyor. Azericede çuval olarak adlandırılan ve tahıl depolayıp taşımada kullanılan büyük halı torbalar, kaşık ve oklava gibi mutfak eşyalarını saklamakta kullanılan kaşıklıklar, yatakların, yatak örtülerinin, yastık ve çarşafların saklanması için yapılan mafraşlar, çok amaçlı heybeler, masa örtüleri, tuz torbaları, yaşam alanları ile mutfakları birbirinden ayırmakta kullanılan ve "lama gabaghi" olarak adlandırılan kilim dokuma perdeler, koleksiyondaki özgün parçalar arasında.

Deve ve at gibi yük taşımakta kullanılan hayvanlar için hazırlanan kilim dokuma aksesuarlar da oldukça ilginç. Hayvanların soğuktan korunması için kullanılan ve "yaharustu" olarak adlandırılan mini kilimler, zengin renk ve desenleriyle dikkat çekiyor. Yük hayvanları için hazırlanan püsküllerle süslü "jahaz" denen alınlıklar ise, kilimin sadece işleviyle değil, estetiğiyle de hayatın önemli bir parçası olduğunu gösteriyor.

Dokuma tekniğiyle üretilen ve yükleri bağlamak için kullanılan yaklaşık olarak bilek kalınlığındaki ipler, Azerice'de "sicim" olarak adlandırılıyor. Yüklenen eşyaların hayvana bağlanması için kullanılan "orkan" adlı ipler ise birkaç parmak kalınlığında, daha ince dokunmuş.

8

1 Alınlık (atlar için)
19. yüzyıl
Yün el dokuması
41 x 50 cm

2 Yaharustu (eyer kilimi)
20. yüzyıl başı
Yün el dokuması
61 x 73 cm

3 Heybe (Eyer Çantası)
19. yüzyıl
Yün el dokuması
39 x 103 cm

4 Çul Eyer
20. yüzyıl başı
Yün el dokuması
120 x 147 cm

**5 Mafraş (yatak örtülerinin
konduğu çanta)**
19. yüzyıl
Yün el dokuması
40 x 41 x 87 cm

6 Kaşıklık (oklava ve kaşık için)
20. yüzyıl başı
Yün el dokuması
18 x 43 cm

7 Çanta
19. yüzyıl sonu
Yün el dokuması
20 x 27 cm

8 Yün tarağı
19. yüzyıl sonu
Ahşap ve metal el yapımı
29.5 x 40 cm

MARVEL SÜPER KAHRAMANLARININ BABASI

STAN LEE

28 Aralık 1922'de Stanley Martin Lieber, New York'ta doğduğunda kimse bir çizgi roman dehasının dünyaya geldiğini düşünmemişti. Tüm dünyada milyonlarca kişi tarafından seyerek okunan süper karakterlerin yaratıcısı Stan Lee, çizgi roman yazarlığı ve editörlüğün yanı sıra başkanlığını yaptığı çizgi roman devi Marvel Comics'in popüler yüzü ve sembolü oldu. 12 Kasım 2018'de aramızdan ayrıldığında, geride onlarca kahraman, yüzlerce çizgi roman ve film bıraktı.

Gençliğinde okumanın yanı sıra yazmaktan da hoşlanan Lee, haber servisinde ölüm ilanları yazmak, Ulusal Tüberküloz Merkezi'nin basın bültenlerini oluşturmak, ofislere sandviç taşımak, bir pantolon üreticisinde ofis boyukluk ve Broadway'deki Rivoli Theater'da yer göstericiliği gibi çeşitli yarı zamanlı işlerde çalıştı. Liseden mezun olduktan sonra WPA Federal Tiyatro Projesi'ne katıldı. Pulp Magazine ve çizgi roman yayımcısı olan dayısı Martin Goodman'ın desteğiyle Timely Comics adlı şirkette asistan olarak işe başladı.

19 yaşında ilk işi, "Captain America" çizgi romanında Stan Lee adıyla yayınlanan genç yazar, bundan sonraki işlerinde de bu ismi kullanmaya devam etti. Birkaç ay sonra "Destroyer" adlı karakterin yaratılmasında yardımcı rol üstlendi. "Çizgi Romanın Altın Çağı" olarak adlandırılan bu dönemde aralarında "Jack Frost" ve "Father Time" gibi kahramanlar yaratan Lee, 1942'de Amerikan Ordusu'na katıldı. Üç yıl boyunca kullanım kılavuzları, eğitim filmleri, sloganlar yazan ve karikatürler çizen Lee, orduda "oyun yazarı" ünvanına sahip dokuz kişiden biri oldu.

1950'li yılların ortalarına kadar Atlas Comics için aşk, kovboy, komedi, bilim kurgu ve korku hikayeleri yazan Lee, yaptığı işlerden o kadar sıkılmıştı ki, çizgi roman dünyasını tamamen bırakmayı bile düşündü. Aynı dönemde DC Comics'i yöneten Julius Schwartz, sevilen karakteri Flash'a "Justice League of America" (Amerika Adalet Ligi) adını verdiği yeni süper kahramanlar eklemiş ve ciddi bir başarı yakalamıştı. Liderliğini Superman'in yaptığı, Batman, Wonder Woman, Flash, Green Lantern, Aquaman ve Martian Manhunter'in de içinde bulunduğu Amerika Adalet Ligi'nin ilk takımı ile rekabet etmek için Stan Lee'yi görevlendiren Martin Goodman, Avengers (Yenilmezler) takımının oluşmasını sağlayacak ve çizgi roman dünyasına yepyeni bir boyut katacak en önemli kararlardan birini vermiş oldu.

Alışılmış kusursuz süper kahramanların aksine insani zaafı olan karakterlerin yaratıcısı Stan Lee, okuyucuların içindeki kahramana seslendi.

Lee'nin yaptığı işlerden ne kadar sıkıldığını gören ve bunun istediği gibi bir iş çıkarmak için önemli bir fırsat olduğunu düşünen karısı, kaybedecek birşeyi olmadığını söyleyerek Lee'yi içinden geldiği gibi davranmaya teşvik etmeseydi, çizgi kahramanlar dünyası belki de bu kadar renkli olamayacaktı. Lee, süper kahramanlarına gençlerin örnek alması için tasarlanan kusursuz ideal kahramanlarda o güne dek hiç rastlanmayan insanlıklar ve kusurlar verdi.

Lee'nin kahramanlarından öncekiler hep kusursuzdular ve sorunları sıradan insanların hiç yaşamadığı türdendi. Superman o kadar güçlüydü ki kimse ona karşı koyamıyordu, Batman aslında gizli bir milyonerdi. Lee'nin yarattığı tüm karakterler de çizgi romanların vazgeçilmez unsuru fantastik öğelerle süslenen müthiş güçlere sahipti. Ama insan ruhuna, insanların zayıflıklarına, iyi ile kötü arasındaki bocalamalarına ve her insanın içinde var olan kahramanlık duygularına da sesleniyorlardı. Sinirli, kibirli, aç gözlü, duygusal olabiliyorlardı. Lee, kendi kendileriyle çatışan, faturalarını ödemekte zorluk çeken, kızları etkilemeye çalışan, hatta bazen fiziksel engellere sahip karakterler yarattı.

Lee'nin ilk kahramanları, Jack Kirby'nin çizdiği "Fantastik Dörtlü" oldu. Kasım 1961'de yayınlanan ve beklenenin çok üstünde bir başarı sağlayan kahramanlar, Lee'nin çizgi roman dünyasında kalmasını sağladı. Fantastik Dörtlü'yü Mayıs 1962'de Incredible Hulk, Ağustos 1962'de Thor ve Spider-Man izledi. 1963 yılında süper kahraman kadrosunu bir anda genişleten Lee, Nisan'da ömrünü adalet dağıtmaya aday olan milyarder işadamı Tony Stark ve Iron Man'i, Temmuz'da mistik güçlere sahip bilimadamı Doktor Strange'i, Eylül'de her biri farklı güçlere sahip mutantlardan oluşan dev takım X-Men'i yayınlamaya başladı. Nisan 1964'de doğan Daredevil Marvel Comics'in doğu sporlarında uzmanlaşmış mükemmel fizik kondisyona sahip akrobat üyesi oldu.

Meslek hayatını Marvel Comics'de editör, sanat yönetmeni ve baş senarist olarak geçiren Lee, her hafta en az iki, bazen beş çizgi roman senaryosu, bazı kahramanlar için günlük gazetelerde yayınlanan kısa hikayeler yanında radyo ve televizyon için de kısa senaryolar yazıyordu. İnanılmaz üretkenliği ve çalışma disiplini onu diğer senaristlerden ayıran en önemli özelliklerinden biriydi.

Fantastik Dörtlü

Bilim alanında bir deha olan Reed Richards, karısı Susan Storm, karısının kardeşi John Storm ve arkadaşı Ben Grimm ile birlikte bilimsel çalışma için çıktıkları bir uzay seyahatinde kozmik ışınlarla maruz kalırlar. Kazadan sonra Reed Richards'ın vücudu müthiş bir esneklik kazanır ve her şekle girebilmeye başlar. Karısı görünmez olabilmekte, kardeşi ise istediğinde ateşler saçarak uçabilmektedir. Ben ise inanılmaz güçlü, ama sakar bir taş adama dönüşmüştür. Bu süper güçler, Mr. Fantastic adını alan Richards'ı mahçup bir işkolik olmaktan, Human Torch Johnny'yi kendini beğenmişlikten, Invisible Woman'ı utangaçlık ve fedakarlıktan, Thing'i ise asabiyet ve sakarlıktan kurtarmaya yetmemektedir.

1990 yılında tanıştığı bir avukatın yönlendirmesi ile hayatında ilk kez Marvel ile pazarlık masasına oturan Lee, serbest çalışabilmesini sağlayacak bir kontrata imza attı. Stan Lee Media adıyla bir şirket kurdu ve internet üzerinde süper kahramanlarla ilgili prodüksiyonlar yapmaya başlayan Lee, şirketinin 2001 yılında batması ve avukatının da Brezilya'ya kaçması ile iflas etti.

Bu dönemde Marvel Comics'in en büyük rakibi DC Comics için "Just Imagine...(Sadece hayal et)" adıyla bir seri hazırlayan Lee, DC Comics'in Superman, Batman, Flash gibi ünlü karakterlerine yeni bir bakış açısı kazandı.

Film gelirlerindeki payı ödenmediği için 2005 yılında Marvel aleyhine açtığı davada 10 milyon dolar tazminat kazanan Lee, karakterlerinin başrol oynadığı her filmde yan rollerden birinde görünmeyi bir gelenek haline getirmişti.

X-MEN

Her biri kendine özgü süper güçlere sahip mutantlardan oluşan kahramanlarıyla gerek çizgi roman dünyasının gerekse sinema dünyasının en özgün yapımlarından olan X-Men serisi, adını psikik güçleri olan ve insanların korkuyla yaklaşmış düşmanlık beslediği mutantları küçük yaştan itibaren koruma altına almak ve eğitmek için bir okul kuran Profesör Xavier'den alıyor. Sadece insanların önyargılarıyla değil, insanlığa düşmanca hisler besleyen Magneto gibi mutantların yol açtığı kaosla da mücadele eden ekip, beyazperdede pek çok başarılı yapımla izleyici karşısına çıktı.

2000 yapımı ilk X-Men'in ardından X-Men 2 (2003), X-Men The Last Stand (2006) ve X-Men Origins: Wolverine (2009) 'da Profesör X olarak izlediğimiz Patrick Stewart, X-Men Days of Future Past (2014) 'de rolü, genç profesörü canlandıran James McAvoy ile paylaşmıştı.

McAvoy, takımın nasıl bir araya geldiğini, okulun kuruluşunu, ilk öğrencilerin nasıl seçildiğini ve ikna edildiğini, Profesör X ile Magneto'nun ortak geçmişlerini açıklığa kavuşturan 2011 yapımı X-Men First Class'ta Profesör X olarak karşımıza çıktı.

X-Men takımının asi ve kural tanımaz karakteri Wolverine'e de, beyazperdenin en sevdiği kahramanlardan biri oldu. Hugh Jackman'ın canlandığı adamantum iskeletli mutant, ilk başrolünü X-Men Origins: Wolverine (2009) filminde oynadı. 2013'de beyazperdeye gelen The Wolverine ardından 2017'de, artık yaşlanmış ve vazgeçmiş bir kahramanı, Logan filminde canlandıran Jackman, bunun son Wolverine rolü olduğunu açıklayarak hayranlarını oldukça üzdü.

Halle Berry'nin canlandığı Storm, Famke Janssen'in hayat verdiği Jean Grey, Cyclops'u oynayan James Marsden ve tüm X-Men takımı, çizgi roman döneminden sonra sinema evreninde de hayran toplama devam ediyorlar.

Spider-Man

"İnsanlar örümcekte korkar." önyargısı ile tutmaya-çağına kesin gözüyle bakılarak yayınlanan Spider-Man, Marvel Comics'in en çok sevilen karakteri oldu. Stan Lee'nin bir gazetede yayınlanmak üzere hazırladığı Spider-Man hikayesi o kadar tutuldu ki, dünya genelinde 500 gazetede yayınlanarak gelmiş geçmiş en başarılı çizgi roman ünvanını kazandı.

Halasıyla birlikte yaşayan, ergenlik sorularını aşamamış, sevgilisi Mary Jane'e bir türlü açılmayan utangaç Peter Parker, Daily Bugle gazetesinde foto muhabiri olarak çalışmakta, gecelerini ise şehrin karanlık caddelerinde duvarlarda gezip asayişli sağlayarak geçirmektedir. Daily Bugle'nin bir dediği bir dediğini tutmayan aksi baş editörü Jonah Jameson ise, Marvel başeditörü Stan Lee'in çizgi dünyasındaki izdüşümüdür.

Çizgi romana sadık kalarak fanlarını ve yeni tanışanları kendine hayran bırakan 2002 yapımı Spider-Man'de Peter Parker'ı canlandıran Tobey Maguire, çizgi romandakine göre çok daha az espri yapan, daha içine kapanık bir portre çizmişti. Bu kez bir patlama esnasında taşlardan kaçarken cameo yapan Lee, bu filmden sonra Akademi Bilimkurgu-Korku-Fantezi dalında Ömür Boyu Kariyer Ödülü aldı.

Serinin devam filmi 2004'de beyazperdeye geldi. 2007 yapımı Spider-Man 3, Sam Raimi'nin yönetmenliğinde Kirsten Dunst ve Tobey Maguire'ın başrollerde olduğu serinin son filmi oldu.

Marc Webb'in yönettiği ve başrollerini Andrew Garfield, ve Emma Stone'un paylaştığı 2012 yapımı The Amazing Spider-Man ve devam filmi olan 2014 yapımı The Amazing Spider-Man 2 izleyicinin beğenisini kazanmaya devam etti.

2016 yapımı Captain America: Civil War'da Spider-Man'i, çizgi roman fanlarının çok beğendiği bir performansla canlandıran Tom Holland, 2017 yılında Spider-Man Homecoming filminde bu kez başroldeydi. Avengers Infinity War'da da rol alan Holland, 2019'da vizyona girecek Avengers Endgame'de de Spider-Man olarak karşımızda olacak.

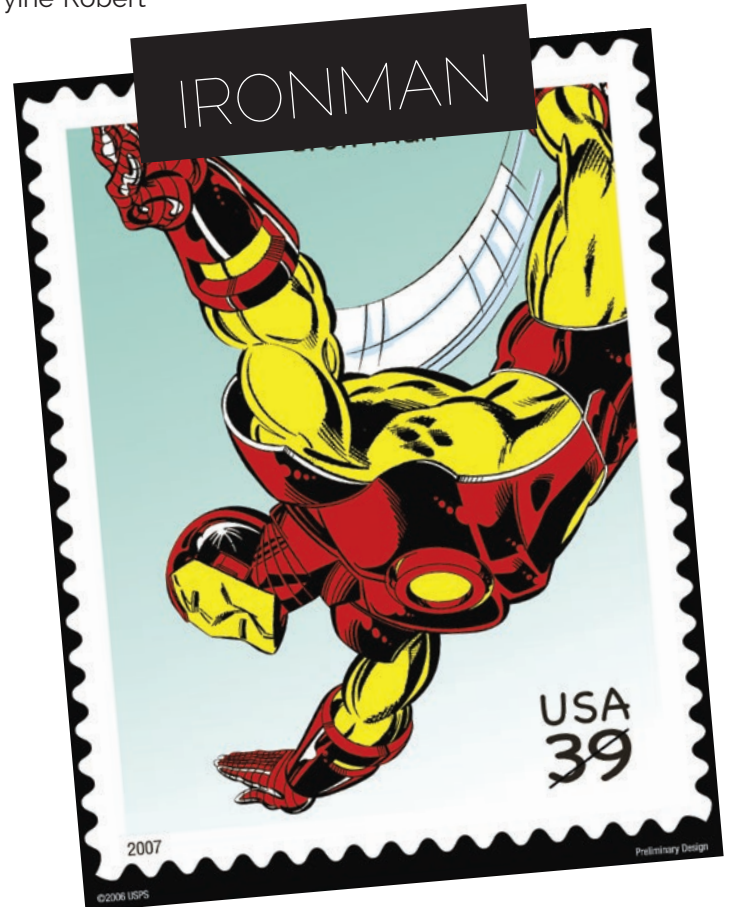
IRON MAN

Zengin Amerikalı iş adamı, teknoloji dehası bilim insanı ve playboy Anthony Edward "Tony" Stark'ın, dünyayı yok edebilecek güçte bir silah yapmaya zorlanmak üzere kaçırıldığı sırada göğüs kafesinden aldığı ölümcül darbe, yaşamının geri kalanını en mütevazı ifadeyle "kalp pili" olarak adlandırılabilir bir enerji çekirdeği ile yaşamak zorunda bırakır. Sahip olduğu her şeyi, evini, eşsiz laboratuvarını ve dilediğinde göklerde süzülmesini sağlayan yenilmezlik zırhlarını, yapay zekaya sahip bilgisayarı yönetmektedir. Stark Industries'e bağlı tüm şirketlerini ve finansal durumunu ise, sevgili eşi Pepper... Sarkastik bir espri anlayışına sahip, empatiden yoksun Stark ise, tüm kendini beğenmişliği ile sadece yeni araştırmalarıyla ilgilenir. Koruyucu zırhını giydiğinde yenilmez Iron Man'e dönüşür.

Soğuk Savaş dönemine rastlayan yaratım sürecinde, Amerikan teknolojisi ve endüstrisinin komünizm karşısındaki gücünü göstermek misyonuyla yaratılan Iron Man, zamanla çağına uyum sağladı ve Marvel Sinematik Evreni'nin en sevilen karakterlerinden biri oldu.

Yenilmezler Takımı'nın kurucusu olan Stark, çizgi roman serisinde olduğu gibi filmlerinde de pek çok kez ölümden dönüyor. Pek çok kez beyazperdeye uyarlanan çizgi roman kahramanının popüler olmasını sağlayan oyuncu ise, Robert Downey Jr. oldu. 2008 yapımı Iron Man filminin yakaladığı kayda değer gişe başarısı ardından, 2008'de Incredible Hulk'ta cameo yapan Robert Downey Jr. 2010 yapımı Iron Man 2 ve 2013 yapımı Iron Man 3'de de popülerliğini korudu.

Avengers serisinin tüm filmlerinde başrolü koruyan Tony Stark-Iron Man, 2017 yapımı Spider-Man: Homecoming'de yine Robert Downey Jr. tarafından canlandırıldı.

HULK

Herşey, bilim adamı Dr. Bruce Banner'ın gönüllü olarak katıldığı bir deney sırasında, kendi buluşu olan G-bombasından çıkan gama ışınlarına maruz kalmasıyla başlar. Dünyanın gelmiş geçmiş en üstün zekalarından biri olarak kabul edilen Banner, biyoloji, kimya, mühendislik ve fizyoloji alanındaki eğitim ve birikimlerinin yanında nükleer fizik üzerine de doktora yapmış bir bilim adamıdır. Zekasının bilinen testlerden herhangi biriyle ölçülmesinin mümkün olmadığı kabul edilmektedir. Banner zekasını, Bannertech markası altında gelişmiş teknoloji ürünleri sunmakta da kullanmakta, ne kadar büyük ve güçlü olursa olsun herşeyi durdurabilen güç alanları sağlayan ve insanları bir başka mekana ışınlayabilen cihazlar tasarlamaktadır.

Hulk'ın sahip olduğu sınırsız fiziksel güç, Bruce Banner'ın başta öfke olmak üzere çeşitli duygusal değişimlerine bağlıdır. Hulk için "ne kadar kızgın o kadar güçlü" şeklinde sık sık dile getirilen bu durum, Banner'ın tamamen üstün zekaya dayalı gücünün alt egosundaki bire bir yansımasıdır.

Hulk dünya üstünde varolan tüm ölümlülerden ve birçok ölümsüzden daha güçlüdür. Güneş sıcaklığına denk sıcaklıklardan, nükleer patlamalara ve gezegenleri parçalayan çarpmalara kadar uzanan çeşitli etkenlerden kaynaklanabilecek yaralanma ve hasarlara karşı büyük bir dirence sahiptir. Bütün bu dayanıklılığına rağmen, yüksek kalibreli silahlarla yapılacak yaylım ateşi ilerlemesini ancak bir miktar yavaşlatabilir. Bu özelliği çizgi roman serilerinde olmasa da film ve animasyonlarında sıkça kullanılmıştır. Hem uyum sağlayan hem de iyileştirici özellikleri sayesinde yaralarını hızla kapatabilir, su altında nefes almasını sağlayacak solungaçlar geliştirebilir, uzayda herhangi bir koruma olmaksızın uzun süre hayatta kalabilir. Bu özellikler ona inanılmaz uzun bir yaşam süresi de sağlar.

Hulk'ın kuvvetli bacakları, zıplayarak attığı devasa adımlarla dünya üzerinde kıtalararası yolculuk yapmasını veya üst atmosfer tabakalarına kadar sıçrayabilmesini sağlar. Hulk'ın insanüstü hızı Thor'un hızına denktir.

Beyazperdede 1978, 1988 ve 1989'da Bill Bixby tarafından canlandırılan Hulk, 2003'de Eric Bana, 2008'de Edward Norton ile yeniden hayat buldu.

Empire'in Dünyanın En Ünlü 50 Çizgi Roman Karakteri listesinde 14. sırada yer alan Hulk'ın 2003 yapımı filminde, bilim adamı David Banner'ın, kendi DNA'sında yaptığı deneylerin uzantısı olarak, genetik bir mirası üslenmek zorunda kalan ve günün birinde yoğun radyasyon sonucu dönüşüme uğrayan oğlu Bruce Banner'ın öyküsünü izliyoruz. Berkeley'de genç bir bilim adamı olarak çalışan Bruce Banner, babasının izlerini takip ettiğinin; daha da ötesi, babasının hayatta olduğunun farkında bile değil. Ne var ki David Banner, varlığını oğluna hissettiyor ve tam da fiziksel dönüşümlerin yaşandığı dönemde ortaya çıkarak, problemi daha da açmaza sürüklüyor. Stan Lee'yi bu ilk filmde koruma görevlisi olarak izliyoruz.

2008 yapımı "The Incredible Hulk", Edward Norton'un yanı sıra, Liv Tyler ve Robert Downey Jr. gibi yıldızlara da yer açıyor. Bruce Banner gama ışınlarına maruz kalıp hücresel bir değişikliğe uğradıktan sonra yeşil bir deve dönüşür. Artık bu gerçeğe yaşayan Banner, sevdiği kadından ve eski yaşam alışkanlıklarından kopar. Günün birinde bir bilim adamı sorununa çare olabilecek bir seçim fırsatı sunar: Ya Hulk gidecek, Bruce kendisi olarak hayatına devam edecek, ya da kendini tamamen bir süperkahraman olan Hulk'a teslim edecektir. Yaratıcı Stan Lee bu filmde de Hulk'un gazabından kaçan bir karakter olarak karşımıza çıkıyor.

2008'den sonra Hulk, beyazperdede Avengers takımının bir bireyi olarak yer aldı. Hulk karakterinin beyazperdedeki popülaritesini zirveye çıkaran oyuncu, ilk kez 2012 yapımı Avengers Assemble'da Yeşil Dev'i canlandıran Mark Ruffalo oldu. 2013'de Iron Man 3, 2015'de Avengers: Age of Ultron, 2017'de Thor: Ragnarok ve son olarak 2018'de Avengers: Infinity War yapımlarında Bruce Banner-Hulk olarak izleyici karşısına çıkan Ruffalo, 2019'da vizyona gireceği açıklanan Avengers: End Game kadrosunda da yer alıyor.

KEDİ EDEBİYATI

Hayvanseverlerin evlerini paylaşmayı tercih ettikleri hayvanlar arasında ilk sıralardadır kedi. Uysal ve minnettar evcil hayvan rolünü asla benimsemeyen kediler, diğer ev hayvanlarına sahipleri tarafından beslenen sevgi ve bağlılıktan çok daha fazlasıyla şımartılır genellikle. Uykulamayla ve tüm duyuları açık bir uyanıklık arasında sürekli gidip gelen, mırıltıları ve çeşit çeşit miyavlamalarıyla insanoğlula ilişime geçen bu tüy yumağı sevimli hayvanlar, bağımsızlık sevdalarından olsa gerek, sahipleri de dahil olmak üzere kimseye o kadar kaptırmazlar kendilerini.

Kedilerin başrolde olduğu mitler, efsaneler insanoğlunun kedilerle bağına, her zaman özel bir anlam yüklediğini gösteriyor bize. Kedilere yüklenen doğaüstü anlamlar, tılsımlar da cabası. Kimi kültürler kedileri kötü ruhlarla eşleştirirken, kimileri liderliğin ve saygının bir sembolü olarak görmüşler. Bundan 9000 yıl kadar önce insanlarla yaşamaya başlayan kedilerin evcilleştirilmesi de tarihte ilk kez eski Mısır medeniyetinde ortaya çıkmış. Bast olarak adlandırılan güneş ve savaş tanrıçası kedi başlı olarak tasvir edilmiş. Güneş tanrısı Ra'nın kızı olduğuna inanılan Bast'a duyulan saygı, Eski Mısır'da kedilere de ilahi bir değer kazandırmış.

Kedilere yüklenen çeşitli sembolik anlamlar, kedilerin başrolde olduğu hikayeler ve romanlarla edebiyat dünyasında da varlığını gösterir. Özgürlüğüne düşkün, hem bağımsız hem de sevgi dolu yapılarıyla sanatla çokça ilişkilendirilen kediler, pek çok ünlü yazarın yaratım sürecini etkilemiştir. Kedilerle yakın ilişkide olan yazarların kaleminden dökülen kedi maceraları, hem dünya hem de Türk edebiyatında önemli bir yer tutar.

M.Ö. 600'lerde yaşayan ve fablları günümüze kadar ulaşan Ezop'un masallarında da, La Fontaine'in hayvanları kullanarak verdiği ahlak derslerinde de farklı roller oynar kediler. 1697'de Fransız yazar Charles Perraut tarafından kaleme alınan "Çizmeli Kedi", insanları yönlendirme becerisi ile sahibine iyi bir gelecek sağlayan başrol oyuncusu ile çok sevilir. Lewis Carrol'un 1865'te yazdığı sevilen çocuk kitabı "Alice Harikalar Diyarında", Alice'e yol gösterirken felsefi sorularla aklını karıştıran Cheshire Kedisi, kocaman sırtışıyla biraz da ürkütücü tasvir edilir.

Dünya çocuk kitaplarının en sevilen örneklerinden birisi de Şapkadaki Kedi serisidir. Amerikalı yazar Theodor Seuss Geisel tarafından kaleme alınan ilk kitap "The Cat in the Hat"ın çocuklar ve aileler tarafından çok sevilmesinin ardından bir çok macerası daha yayınlanan "Şapkadaki Kedi" serisi, dünya çocuk edebiyatının en önemli kedi kahramanlarından birisi olmuştur.

1907 yılında yaratıcı fikirleri, geniş hayal dünyası ve güçlü gözlemleriyle dolu kitaplarından dolayı Nobel Edebiyat Ödülü'ne layık görülen Rudyard Kipling, "İşte Öyle Hikayeler" (Just So Stories) kitabında yer alan "The Cat That Walked By Himself" adlı hikayede, kedinin nasıl evcilleştiğini anlatır. İnsan da dahil tüm canlıların henüz vahşi doğada yaşadığı bir dönemde, kadın ve erkeğin rollerini ve insanoğlunun ihtiyaçları doğrultusunda hayvanları nasıl evcilleştirmeye çalıştığını anlatan hikayede kedi başına buyrukluğu ve dik duruşu ile başrolde.

Emile Zola'dan Mark Twain'e ve Anton Çehov'a, Hüseyin Rahmi Gürpınar'dan Bilge Karasu'ya bir çok sevilen yazar, yazın tarihi boyunca kedilere atıfta bulunan veya onları anlatan kitaplar ve öykülerle karşımıza çıkarlar. Kedisever yazarların kaleminden çıkan unutulmaz eserlerden bazılarını sizler için derledik...

Dünyaca ünlü

yazarların kedilerle

olan yakın ilişkisi

hem yazarların

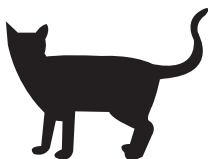
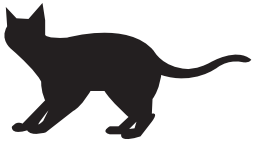
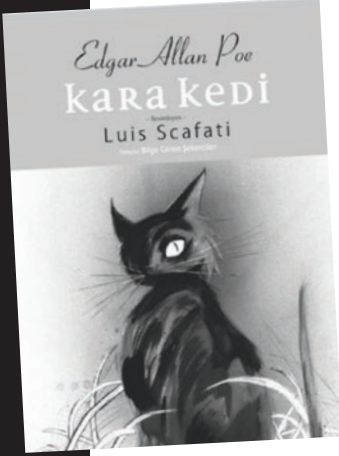
yaratıcılıklarını etkiledi

hem de edebiyat

dünyasına kedilerin

başrolde olduğu ilginç

eserler kazandırdı.

Edgar Allan Poe ve "Kara Kedi"

1809 yılında Amerika Boston'da dünyaya gelen Poe, küçük yaşta anne ve babasını kaybedince zengin bir aile tarafından evlat edinildi. Eğitim hayatının büyük bölümünü İngiltere'de geçirdikten sonra Amerika'ya geri dönerek orduya girdi ve edebiyatla ilgilenmeye de burada başladı. İlerleyen yıllarda eşinin ölümü de dahil olmak üzere, çocukluğundan itibaren yaşadığı acı dolu olayların onu karanlık bir edebiyat yapma yönünde teşvik ettiği söylenegelir. Şairliği ile 19. yy sonundan itibaren yaşayan şairlere esin kaynağı olan Poe, korku edebiyatına kattıklarıyla da tarihi bir öneme sahiptir.

Kedi hikayeleri arasında edebiyat tarihinde en çok adı geçenlerden birisi Edgar Allan Poe'nun "Kara Kedi" adlı öyküsüdür. Poe'nun gerçek yaşamında da yanından hiç ayrılmayan Cattarina adında bir kedisi vardı. Cattarina, Poe'nun eşine de kendisine de çok yakındı. "Kara Kedi" adlı eserinde de Poe, adeta kendi hayatından kopup gelen bir kıskançlığı, hikaye örgüsü içerisinde yenmeye çalıştı. Hikayedeki Pluto isimli kedisini karısıyla olan yakınlığından dolayı duyduğu kıskançlıkla öldürdükten sonra başına türlü talihsizlikler gelen bir alkoliğin, darağacına kadar giden tüyler ürpertici yaşamını anlatan Poe, gerçek hayatında da alkol sorunuyla başa çıkmaya zorlanan bir şair ve yazardı.

T.S. Eliot ve "Cats" Müzikali

1888 yılında Amerika'da dünyaya gelen İngiliz şair ve yazar Thomas Stearns Eliot, 20. yüzyıl şiirine yön vermiş önemli isimlerden biridir. Kitapları ve şiirlerinin bir kısmı Türkçe'ye çevrilerek ülkemizde de yayınlanan ve 1948 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'ne layık görülen T. S. Eliot, 1939 yılında "Old Possum's Book of Practical Cats" adıyla yayınladığı kitabında kedi psikolojisi ve sosyolojisi ile ilgili şiirlere yer verdi. Bu kitapta yer alan şiirler daha sonra müzikleri Andrew Lloyd Webber tarafından bestelenen dünyaca ünlü müzikal "Cats"te kullanıldı. "Cats" müzikali onlarca dile çevrilerek 20 yılı aşkın bir süre boyunca dünyanın dört bir yanında oynadı ve Broadway tarihinde en çok sahnelenen müzikal olarak tarihe kazandı.

Aziz Nesin ve "Çuvala Doldurulmuş Kediler"

Türk mizah edebiyatının yeri doldurulamaz isimlerinden, yüzden fazla esere imza atmış olan Aziz Nesin de kedisever bir yazardı. Bir çok kısa öyküsünde kendi anılarında yer tutan kedilerle ilgili olayları konu almıştır. 1995 yılında yayınlanan öykü kitabı "Çuvala Doldurulmuş Kediler" Nesin Vakfı çocuklarının bir yaz tatilini anlatır.

Akif Pirinçci ve "Felidae"

Kedi edebiyatı denince akla ilk gelen isimlerden biri de Almanya'da yaşayan Türk asıllı yazar Akif Pirinçci'dir. Küçük yaştan beri Almanya'da yaşadığı için eserlerini Almanca kaleme alan Pirinçci'nin eserleri Türkçe de dahil olmak üzere 37 dile çevrildi. Kedileri başrolde kullandığı polisiye romanları ile popüler olan Akif Pirinçci'nin en önemli polisiye serisi, kadife patili dedektif kedi Felidae'nin başrolde olduğu romanlardır. Seri cinayetleri ustalıkla çözen dedektif kedi Felidae'nin maceraları, tüm dünyada çok sevildi ve çok satanlar arasına girdi. Olayların kediler dünyasında geçtiği, kahramanın bir kedi olduğu polisiye ve gerilimi taşıyan romanlarında bir yandan da bir fabl rüzgarı estiren Akif Pirinçci, ilginç tarzıyla Francis Felidae'yi dünyanın en çok sevdiği hayali kediler arasına soktu.

Lilian Jackson Braun ve “Koko ile Yummyum”

Tersten Okuyan Kedi'nin yaratıcısı Lilian Jackson Braun, dedektif romanlarının önemli yazarlarından. 1913 Amerika doğumlu Braun, yazın hayatı boyunca suçların peşine düşen hayali kedileri Koko ve Yummyum'un başrolde olduğu 30'un üzerinde kitaba imza attı. Kedili dedektif romanları serisinin önemli karakteri dedektif Jim Qwilleran ve iki siyam kedisinin birbirinden ilginç maceraları, tüm dünyada yüksek okunma oranlarına ulaştı. “Brahms Dinleyen Kedi”, “Kanape Atıştıran Kedi”, “Kırmızı Gören Kedi”, “Çenesini Tutamayan Kedi” gibi eserleri Türkçe'ye de çevrilen Lilian Jackson Braun, Türkiye'de de polisiye ve kedi severlerin ilgisini topladı.

Bilge Karasu ve “Ne Kitapsız Ne Kedisiz”

Türk edebiyat dünyasındaki bir çok önemli yazarın kedi sever olduğu biliniyor. Fakat buna rağmen eserlerine kedileri taşıyanların sayısı oldukça az. Kedileri en çok dile getiren yazarlarımızdan birisi ise Bilge Karasu. 1930 doğumlu Karasu, felsefeci ve yazar kimliğiyle, bir çok farklı tarzda kaleme aldığı başarılı eserleriyle, Türk edebiyatının değerli yazarlarından biri. 1994 yılında Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü'ne layık görülen “Ne Kitapsız Ne Kedisiz” adlı deneme kitabı ve “Göçmüş Kediler Bahçesi”nin de dahil olduğu bir çok eseriyle kedi edebiyatı diyince Türkiye'de akla ilk gelen isimlerden biridir. Eserleri arasında kedi tasvirine rastlanmayan bir kitabına rastlamak oldukça güçtür.

Gökhan Akçura ve “Kedi Kitabı”

Antoloji çalışmalarıyla tanınan yazar Gökhan Akçura, 2003 yılında “Ivır Zıvır Tarihi” serisine bir yenisini ekleyerek “Kedi Kitabı” adında bir Türk kedi edebiyatı antolojisi hazırladı. Kitabında Peyami Safa'dan Nazım Hikmet'e kadar bir çok yazarın kedilerle ilgili yazılarını ve Piyale Madra ve Behiç Ak gibi önemli çizerlerin kedilerle ilgili çizimlerini derleyerek bir araya getirdi.

Sam Stall ve “Uygarlığı Değiştiren 100 Kedi”

Amerikalı hayvansever bir yazar olan Sam Stall, kedilerle ilgili yazın kariyerinde önce “Kedi Sahibinin El Kitabı”nı, ardından da “Uygarlığı Değiştiren 100 Kedi” adlı kitabını yazdı. Kedilerin gizemli dünyasına duyduğu ilgiyle araştırmalarına başlayan Stall, tarihteki bir çok olay sırasında oralarda durumu etkileyen bir kedinin bulunduğunu keşfederek bunlara kitabında yer verdi. Bilim dünyasından, sanat dünyasına, popüler kültürden süper kahraman kedilere kadar 100 ilginç kediyi anlattığı kitabında, farkında olmadan büyük bilimsel atılımların keşfine sebep olan kedilerden, sahibine verdiği ilhamla önemli edebiyat başarılarında rolü bulunan kedilere kadar bir çok ilginç kediyi tanıştırdı okurlarını.

William S. Burroughs ve “İçerdeki Kedi”

Beat akımının babası Burroughs, hayatının son on altı yılını Kansas'ta küçük, beyaz, tek katlı bir evde kedileriyle birlikte geçirmişti. Edebiyattan daha çok popüler kültür üzerinde etkili olduğu kabul edilen yazarın, bu dönemde kedilerini ruhani birer dost olarak görmeye başladığını “Kedilerimle aramdaki ilişki beni ölümcül ve her şeye nüfuz eden bir cehaletten kurtardı” sözleriyle ifade ediyordu. Karşı kültürün diğer temsilcileri için bile sıra dışı sayılabilecek deneyimleri ve tuhaf zekasıyla Burroughs'un; kedileri Ruski, Smokey, Fletch, Calico Jane için yazdığı kedi güzelliklerini, rüyalarını ve gördüğü yarı halüsinatif hayallerini bir araya getirdiği “İçerdeki Kedi”, Burroughsseverler için olduğu kadar kediseverler için de farklı bir tecrübe olacak alternatif bir günlük.

Günter Grass'tan "Kedi ve Fare"

1999 Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Alman edebiyatçı Günter Grass, hayatında ve eserlerinde büyük etkiye sahip II. Dünya Savaşı deneyimlerini, "Kedi ve Fare" eserinde tüylü dostlarımız ekseninden aktarıyor. Yazarın çocukluğunun geçtiği Danzig'de, savaşın yaklaştığı yıllarda günlerini avarelik ederek geçiren bir grup gençten biridir Mahlke... Almandada "fare" olarak adlandırılan çikik âdemelması yüzünden sürekli alay konusu olan 14 yaşındaki gencin, Nazi Ordusu'nda gösterdiği başarılarla ulusal bir kahramana dönüşmesinin öyküsü, yazarın her zamanki grotesk diliyle görkemli bir başyapıt olarak karşımıza çıkıyor. Kendisi de 15 yaşında Hitler Gençliği'ne katılmak zorunda kalan Grass'ın geçmişinin gölgesi hem romanın anlatıcısı Pilenz'de hem de Mahlke'de somutlaşıyor. Savaş zamanında insanların kime ve neye dönüşmek zorunda kaldığı; toplumla birey arasındaki kedi-fare oyunuyla, edebiyat tarihinin en unutulmaz metaforlarından biri aracılığıyla sorgulanıyor.

Oya Baydar ve "Kedi Mektupları"

Politik tarihimizin önemli figürlerinden biri olan Oya Baydar, lise yıllarında yazmaya başlayan ve her bir eseri olay haline gelen edebiyatçılarımızdan. "Kedi Mektupları" ise, adından anlaşılmadığı üzere, insanları anlatıyor. Romanın kedi kahramanlarından Nina'ya göre "Bu hikayede kedilere ilişkin dişe dokunur, yeni bir şey yok, ama insanları yakından tanıyıp anlamak isteyen kediler için çok yararlı bir kaynak... Hanımımın kedileri anlattığını sanırken aslında kendini ve kendi gibileri anlatması, edebi açıdan büyük bir eksiklik. Bu belki de onun kötü bir yazar olmasından değil de insan denen yaratığın kendine dönüklüğünden, doğayı ve hayatı bütünlüğü içinde kavrama yeteneğinden yoksun oluşundan kaynaklanıyor."

"Kedi Mektupları"nda, kediler ve insanlar bir sorunun yanıtını arıyorlar. O soruyu soran insan, bir daha huzur bulabilir mi? O soruyu soran kedi, artık kedi olarak kalabilir mi? İçinde yaşadığımız bu büyük kasırganın ve tarihsel dönemecin ortasında, köklerinden kopup dağılmış bir avuç insanın ve onların kedilerinin korkuları, kederleri, sevinçleri, kaderleri çağımızın düşünen insanının aynası mı yoksa? Kedi Mektupları'nı okuyan hiçbir insan artık kedilere eski gözleriyle bakmayacak; "Kedi Mektupları"nı okuyan hiçbir kedi artık insanları eskisi gibi görmeyecek.

"İstanbul'da Kedi" ve Gündüz Vassaf

Yazdıkları ve düşünceleri ile alışlageldik fikirleri provoke eden ve olaylara farklı gözlerle bakılmasını sağlamayı başaran akademisyen ve yazar Gündüz Vassaf, kedinin evrensel tarihine gidiyor; bütün bir dinler, diller tarihini sokak sokak dolaştıktan sonra kediyi İstanbul'a getiriyor. Hem asil, hem de asi kedi. Yabanda ya da evde vakarını elden bırakmadan, önce dinozorları aştı, ardından emekleme çağındaki insanlığın hem kutsalı, hem şeytani, hem çocuğu, hem biblosu oldu. Sadece saraylarda bulunmasına izin verilirdi, krallardan başka herkese yasaktı bir zaman, şimdi sokaklarda tekmelenir, hor görülür oldu. Kedi burada başlı başına bir şahsiyet, hem de bir alegori. Ondan insanca davranmasını beklediğimize göre, nankör biz miyiz? Kedinin şiirsel romanı "İstanbul'da Kedi"ye göre, biraz öyle.

Terry Pratchett ve "Yozlaşmamış Kedi"

İlk daktilosunu, 15 yaşında yazdığı öyküsünden kazandığı parayla satın alan ve hayatı boyunca yazdığı, 36 dile çevrilen ve çok satanlar listelerinde uzun süre kalan 50'den fazla fantastik romanıyla, hem pek çok ödül hem de büyük ün kazanan Terry Pratchett, evlerimizde sakin ve huzurlu uyuklayan kedilerin değil, onların gerçek kedi davranışları gösteren atalarının peşine düşüyor. "Bugünlerde hayli çok sayıda insan, sağlık ve besleyici vitaminle dolup taşan, sıkıcı, toplu üretim kedilere alıştı. Oysa bu kediler eskiden beslediğimiz o güzel kedilerin tırnağı bile olamaz. Gerçek Kedi Hareketi, insanların gerçek kedi gördüklerinde tanımlarına yardımcı olarak, bu durumu değiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu kitabın yazılış amacı da budur."

"Bir Kedi, Bir Adam, İki Kadın" ve Cuniçiro Tanizaki

Ölümünden bir yıl önce, 1964'te Nobel Edebiyat Ödülü'ne aday olan Tanizaki, XX. yüzyıl Japon toplumunda batı etkisiyle yaşanan değişimleri, yıkıcı cinsel takıntıları ve dönüşüm geçiren aile dinamiklerini ele alan kitaplarıyla büyük kitlelerin beğenisini kazandı. Kitapları pek çok kez senaryolaştırılarak beyaz perdeye uyarlanan yazar, bu novellasında, zarif, yumuşacık bir üslupla insan ilişkilerinin girift yapısını, bir nesne, jest veya bakış gibi küçük ayrıntıların insan ruhunda yarattığı dönüşümleri ele alıyor.

Fukuko, tam da kocası Şozo ile yeni bir hayata başladığı günlerde kocasının eski karısı Şinako'dan bir mektup alır. Yuvası dağıldıktan sonra "kırık bir çanak" bile almayan bu kadın, duygu yüklü mektubunda tek bir şey istemektedir: Şozo'nun deliler gibi sevdiği kedisi Lili'yi. İlk bakışta, masum bir istektir elbette bu. Ne var ki Lili, tüm kediler gibi girdiği hayatların en olmadık yerlerine kıvrılmıştır ve dâhil olduğu yaşamların karanlık köşelerinde gezinmeye başlar mektupla birlikte. Biten ilişki için umut, henüz başlayan ilişki içinse endişe kaynağıdır. Böylece, başlı başına bir kavram olmayı hak eden kedi sevgisinden çok daha fazlasına dokunur Tanizaki.

Stephane Garnier'den "Kedi Gibi Düşünmek ve Davranmak"

Mühendislik eğitimi alan, marangozluktan, web tasarımı ve proje yöneticiliğine kadar birçok işte çalışan Lion doğumlu Fransız yazar Garnier'nin kaleme aldığı, kedilerin dünyasını, onların davranışları, alışkanlıkları ve özellikleriyle insan davranışları arasında bir köprü kurarak inceleyen eğlenceli bir kitap. Kedilerin, arkasından dünyayı izledikleri gözlükleri kendi gözlerine geçirip onlar gibi davranarak insanın deneyimleyebileceği başkalaşımın bir tasviri. İnsanların sahip olduğu sınırsız imkânlarla sahip olmamalarına rağmen kedilerin doğuştan gelen bir bilgiğe, güçlü bir önseziye sahip olması onların dünyasını çok özel kılıyor. İnsanın kedilere ait dünyanın kapılarını aralayarak huzuru bulabileceğini savunan kitap, kedilere, kendinize ve dünyaya bambaşka bir gözle bakmanızı sağlayabilir.

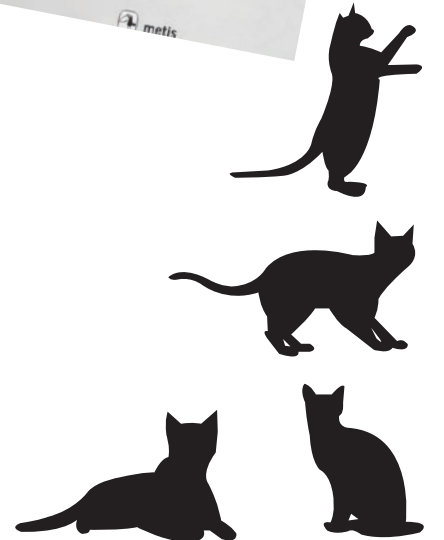
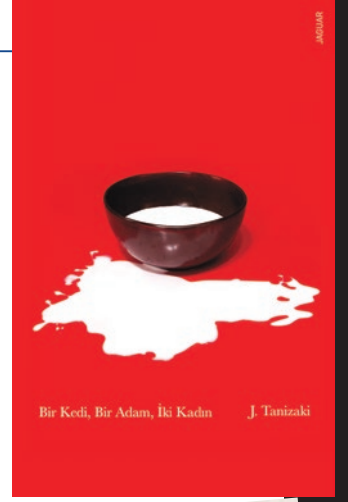
Doris Lessing ve "Kedilere Dair"

2007 Nobel Edebiyat ödülü sahibi İngiliz yazar Doris Lessing, 1919'da, babasının işi dolayısıyla buldukları İran'da doğdu. Beş yaşında ailesiyle birlikte Afrika'ya, daha önce hiçbir beyazın yaşamadığı o zamanki adıyla Rodezya, şu anki adıyla Zimbabve sınırları içinde bulunan bir çiftlikte yaşamaya başladı. "Kedilere Dair" kitabı, Lessing'in bu çiftlikte yaşadığı kedi deneyimleriyle başlıyor.

Hem dönem hem de coğrafyanın, insanlara kıt kanaat yeten kısıtlı kaynakları dolayısıyla, tüm hayvanlara ve beraberinde kedilere gösterilen katı tutum, günümüz için korkunç ve acımasız. Bu tutum yazarın İngiltere'deki yıllarında da devam ediyor. Kedilerin bugünkü toplumda elde ettikleri ayrıcalıkların önemini daha iyi anlıyoruz böylece. Ve güzelliklerinin ne kadar etkileyici olduğunu...

"Kedi Kafası" ve Neil Somerville

Kedilerden öğrenebileceğimiz ve kendimiz olmaktan vazgeçmeden daha kaliteli bir hayat yaşamak için ihtiyacımız olan 60 kısa ders içeren "Kedi Kafası", uzmanlık alanı Çin astrolojisi olan ve bu alanda onlarca kitabı bulunan Neil Somerville tarafından kaleme alınmış. "Kedilerin çoğu iyi bir hayat yaşar. İyi beslenirler, şımartılırlar ve her daim ilgi odağı olmayı başarırlar. Bunu yaparken de kendileri olmaktan vazgeçmez, kendine özgü hal ve tavırlarını kormayı başarırlar. Onlardan öğreneceklerimiz var" diyen yazar, kedilerin karşlarına çıkan bir fırsatı nasıl değerlendirdiğini, iyi bir izlenim bırakmak için ne yaptıklarını, ikna etmekte nasıl bu kadar başarılı olduklarını ve güçlü yönlerini nasıl kullandıklarını gözlemleyerek, 60 hikaye hazırlamış. Hep dört ayakları üzerine düşen sevimli dostlarımızın "hayattaki başarılarının" sıralarından alacağımız çok ders var.

				Fotoğraftaki Türk müzeciliğinin babası Norveç'in başkenti	Tekçilik	Padişah ahırlarına bakan kimse	İstanbul'un sembolü pembe çiçekli bir ağaç	Bahreyn'in başkenti
				Vasiyeti yerine getiren	Bir meyve Oturum	Dişi koyun	Kalıtımsal öge	Mekân
				Temiz		Kurbağa	Ambalaj işlerinde yüksek performans gösteren kartonsan ürünü	Kumandan, amir
Uzun tüylü erkek deve	Boşa gitme	Mersin ilçesi	İşlenmemiş madde		Tasvip			
Ulu		Duyuru	Lityum imi		Bir bağlaç			
		Bir işi yapma			Gülmece Davranış			Uygunsuz iş yapma
Savunucu	İlmi Güveyi					Ayak sesi	Rodyum imi Hitit	
			Arjantin plakası	Koleksiyon Doyum			Sermaye	
İstanbul'da bir semt	Uygulamalı	Bir kıta Anlama yeteneği			Ahmak Sık sık küçük kaza yapan			
		Özensiz sakil At kılının rengi			Koşuda atak			
Algılanabilen nesne			Türler, çeşitler			Karakter	Lakin	Anne
Yer altı treni			Otoriteli					
			İnce dantel Evin bölümü		Ayıplama Posta dağıtım yapılan bina			
İlişim	Artı uç İyi görünen			Birkaç katlı yapı Keçi kılından kaba kumaş				
		Bir akademik basamak Kendisine inanılan kimse				Karışık renkli		
Sekiz karbonlu alkan	Bir tür çörek	Ödünç verme Sivilce		Kemik içi maddesi				
			İçilecek şey Kabul etmeme					
Fotoğraftaki süper kahramanların yaratıcısı çizgi roman yazarı	Tombala oyun kartı Gümüş imi							
				Mağara				
Veli		Hayvanda soluk borusu						

Sürdürülebilir bir büyüme hikayesi

1967 yılından bu yana, yükselen kalite standartları ve artan üretim kapasitesiyle Türkiye'ye hizmet sunmakta olan Kartonsan, günümüzde ülkemizin en büyük, Avrupa'nın ise dördüncü büyük kuşeli karton üreticisidir. 50. yılına ulaşmanın gururunu yaşayan Kartonsan, sürdürülebilir bir dünya ve gelecek için, paydaşlarıyla işbirliği içinde ve çevre odaklı bir yaklaşımla yeni atılımlarını gerçekleştirmeyi kararlılıkla sürdürecektir.

